

Slavnostní zahájení Parconu 2011 aneb Nashledanou na Hellconu

Fan: (ze zákulisí) No jo, vždyť už jdu! Můžeš do mě laskavě přestat šfouchat těma vidlema?

(Vypadne na podium, za ním Čert)

Čert: Neřečni a pohni. Nemám na starost jen tebe. – No vidíš, sakra. Už jsme tu pozdě, recepce má pauzu.

F: Tak já přijdu jindy, ne?

Č: No to určitě. Táhle si sedni a chvíli počkej. Máš tam i něco na čtení.

F (sedne si, vezme ze stolu knihu, zalistuje, pak udiveně): No moment... To je přece Tušení světla? To je nějaký vtíp, ne?

Č: Ale kdepak... tohle je originál.

F: A kde se to tu...

Č: Co peklo schvátí... ale žádná černota to není, pan Souček vydání schválil. Mám od něj dokonce podepsanej výtisk.

F: A ty ilustrace – to vypadá jako od Rotreкла...

Č: No jo, to je moc šikovnej pán. Stará Luciferová se od něj dokonce nechala portrétovat.

F: Počkej, to on je jako tady?

Č: No vždyť to říkám. Oba jsou tu.

F (listuje knihou): Vydal Jiří Pilch? Ten je tu taky?

Č: Taky. Však ten nám tu rozhybal knižní trh.

F: A můžu se s ním vidět?

Č: Proč ne, ale teď je myslím v polský sekci, připravuje na vydání nového Lema... nebo že by byl u Britů za Clarkem? Na Hellcon by mělo být 2111 – Devátá vesmírná odyssea. Snad to Smékal stihne přeložit.

F: Smékal... na Hellcon... To snad... Je tohle opravdu peklo?

Č: Co se ti pořád nezdá? Buď rád, že tu máš kumpány, a nebrlej. Hele, ono to všechno není takovej

med. Co sem přišla ta Biedermanová, není s těma našima rohatice-ma k vydržení. To je pořád samá emancipace, dokonce se s nima musíme střídat v přikládání do kotlů. A navrch jim nějaká Kováčová nabulíkovala, že nejsou žádná Tabu... Sodoma Gomora...

F: To vám, hoši, nezavidím.

Č: Vid'. Ještě že si tu otevřel ordinaci pan doktor Nesvadba. Díky němu se nám zase zvedlo... sebevědomí.

F: A český autory, to tu taky vydáváte? Já že bych měl takovej román... novelku... povídku...

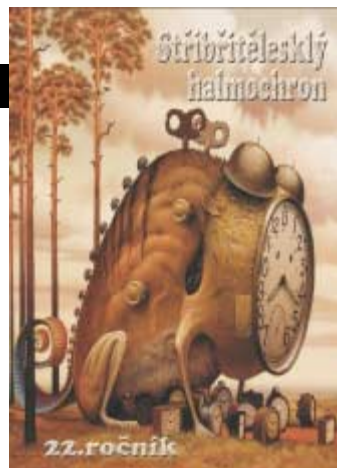
Č: Hele, s tím musíš za panem Kantorem, to je jeho parketa. Člověče,

Dokončení na straně 12

OBSAH

Slavnostní zahájení Parconu 2011		Petr Heteša: Ruská ruleta	16
aneb Nashledanou na Hellconu	1	Časem s vědou – červenec a srpen	17
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	O velkých činech a lidech vědy	17
Martin Friedrich: Mrtví & neklidní	2	DOGMA	19
Hvězdný bulvár	3	Vítězové 30. ročníku CKČ	20
Parcon 2011: Nezapomeneme!	7	Aeronautilus 2011	20
Parcon: Jak dál	8	O Stříbrtřesklý halmochron	20
První antologie české SF v korejštině	10		
Ted Chiang: Příběhy vašeho života	11	Příloha: Světy věčných. Analýza komiksového cyklu Sandman Neila Gaimana II	
Tohle už se jednou stalo...	13		

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Parcon je za námi, přinášíme stručnou verzi výsledků Ceny Karla Čapka, kompletní sestavu najdete až v příštím čísle. Aktuálně nás o průběhu letošního Parconu informuje Cellindra, více rovněž v příštím IK.

Náš dlouholetý čtenář Dušan Hrazdára nám poslal delší stať o BSG: Tohle už se jednou stalo, a stane zas.

Hodně se teď mluví, že Parcon prochází krizí, Vašek Pravda o tom měl celou ne zajímavou přednášku; na druhou stranu podle prvních zpráv, kterých se nám dostalo, byl ten letošní chotěbořský Parcon nejlepší za několik posledních let, zároveň však byl pro pořadatele také nejprodělečnější. Jak z toho ven?

Interkom nabízí platformu pro kultivovanou výměnu názorů, kudy s Parconem dál. Začínáme článkem Martina a Vilmy Klímových, protože vznikl ještě před letošním Parconem, a tak není ovlivněn konkrétní podobou toho letošního třicátého.

V tomto čísle najdete závěrečný díl práce Jakuba Gumana o Gaimanově Sandmanovi.

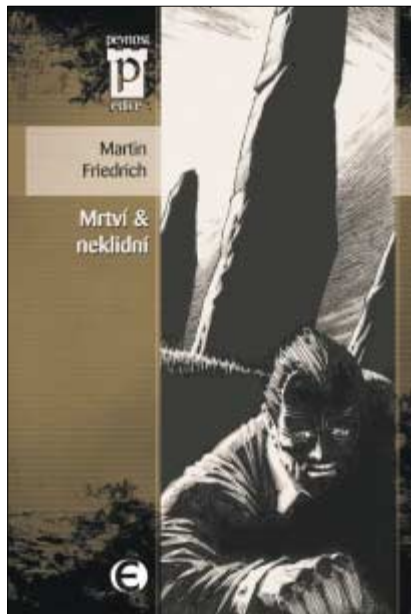
Zdeněk Rampas

Nezapomínáme

Milí fanové, touto hříčkou jsme chtěli připomenout naše přátele, kteří již nejsou mezi námi. Na některé jsme možná zapomněli nebo ani nevíme, že nás již navždy opustili. Zároveň bychom jim všem chtěli vzdát trvalou poctu formou jakéhosi „symbolického hřbitova“ na webových stránkách fandomu. Prosíme Vás proto o informace o lidech spjatých s životem fandomu – organizátorech, autorech, vydavatelích – na které bychom neměli zapomenout. Týká se to i významnějších osobností regionálního fandomového života, například zakladatelů sci-fi klubů nebo pořadatelů menších conů. Mj. bychom byli vděční za přesnější informace o panu Vojtěchu Kantorovi, popřípadě za jeho fotografii. Předem děkujeme.

Martin Koutný a Rada ČSF

Martin Friedrich: Mrtví & neklidní

Díky našemu spolupracovníkovi, který momentálně dlí na stáži v Miskatonické universitě, můžeme psát i o dění, které nastane nejen po uzávěrce, ale i po vydání tohoto čísla IK.

Křest sbírky (převážně hororových povídek **MRTVÍ & NEKLIDNÍ** proběhl ve čtvrtek 8. října v rockovém klubu Hells Bells (rockinpub.hellsbells.cz). Kdo se nelek temného průjezdu, našel na jeho konci plechové dveře s názvem podniku a poté sestoupil do podzemí, setkal se mimo jiných s autorem knihy Antonínem K. K. Kudláčem alias Martinem Friedrichem a se třemi sudičkami, které knihu pokřtily (v abecedním pořádku): s Petrou Neomillnerovou, Tomášem Němcem a Jiřím W. Procházkou. Vzhledem k typu podniku bylo výhodou stylové oblečení :-), ale nebylo podmínkou.

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 7-8/2011 (270)

Adresa redakce:

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6, ČR

tel. + fax:

v prac. době +420 224 239 645

tel.: +420 233 313 093

e-mail: ram@apro.cz

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor:

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka:

Kristýna Benediktová

Redakční kruh:

Richard Klíčník a Michaela

Autoři tohoto čísla:

Filip Gotfrid, Jakub Guman,
František Houdek, Dušan Hrazdára,
Petr Kaufner, Richard Klíčník, Vilma
a Martin Klímovi, Martin Koutný,
Lament, Jaroslav Olša jr., Zdeněk
Rampas, Jiřina Vorlová, Lenka
„Cellindra“ Weingartová

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla

byla dne 29. 8. 2011

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

(redakce neodpovídá za škody
vzniklé nesprávným používáním IK)

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Čumět do blba, typická dovolená ženatého chlapa.

Anonymní taťka na zahrádce restaurace u Mechanických

A co kdy hladem umírající somálské děti udělaly pro mě?

AI Bunda

Z lidí vidíme jen dvě věci, to, co chceme, abychom viděli, a to, co nám sami chtějí ukázat.

Dexterův otec Harry

Jolana (k Honzově přítelkyni): Honza je zlatičko, vždycky jsem ho měla ráda.

Jan Vaněk jr.: A žes nikdy nic neřekla?

Poslední srpnový večírek

Vysvětlivky: ● Praha (nepodepsané ZR), ■ jinde

● **24. června** mezi pěticí porotců hlavní soutěže celovečerních filmů „Puchon Choice“ 15. ročníku filmového festivalu Puchon International Fantastic Film Festival (Pi-Fan) byl organizátory pozván velvyslanec ČR v Korejské republice Jaroslav Olša, jr.

● **28. června** se zase vypravím do Talpressu, ale trefil jsem se do výjimečného týdne, kdy tam Vlasta nebyl. Protože jsem neznal značku ždaného cideru, tak jsem se vrátil zcela neúspěšně.

● **29. června** – od slavného korejského večírku jsme nenašli čas k návštěvě Vydrovky. Až nyní jsme přišli na kus řeči s Vilemínou a Sančou, která jí dělá společnost po dobu americké dovolené zbytku rodiny, a udělali si klímovský večírek bez Klímových. Sanča se ukázala jako vzorná hostitelka, povečeřeli jsme v úzkém kroužku šesti sirotků, udělali průzkum Martinovy vinotéky a nakonec poseděli za soumraku na terase. A já si konečně odvezl kanýstr medoviny, kterou nám Vilma koupila už ani nevím kdy.

● **30. června** zajdu do Tritonu na kus řeči a hlavně pro JFK, o který velmi stojí Vlado Říša. Odpoledne pádím do Arga pro nějaké korektury, ještě že jsem domluvený s Oldou Rounem, abych je nemusel někde shánět. Odtud do Kruhu, kde probíhá nějaká oslava, takže do salonku vcházíme hned ze dvora, zajiává inovace. Scházím se zde s Pagim, jede do Plzně, takže po něm posílám knihu pro Dárečka. Cestou domů dočítám Rozum a cit a mořské příšery, viz příští IK.

● **4. července** vypukl FF, tedy vlastně už minulý čtvrtek, ale nás se to dotklo až dnes, protože Filip si tam užívá zasloužené dovolené od strážní knihkupeckého života, a tak dnes RUR ne.

● **7. července** jsem dorazil ke Kruhu už v pět, protože se mi ozval Vlado Říša, který se po třech týdnech vrátil z Brazílie z mistrovství světa seniorů v košíkové. Nahromadily se u mě recenzní výtisky pro Ikarii XB, za které jsem byl odměněn veselými historkami z tropického sportování. V týmu měli hrajícího zdravotníka bývalého ministra zdravotnictví Julínka, naštěstí neměl příliš práce, ale když si Vlado rozřízl nohu při koupání, tak mu ji odborně zalepil, potažmo bez šití slepil.

Pak dorazili další štamgasti a Vlado některé historky opakoval a opět mě pobavil, cca dvacetiprocentním nárůstem parametrů historek. Jednoho člena týmu vzal u pobřeží oceánský proud a bylo nutné jej zachraňovat vrtulníkem, který pro podobné případy létal nad pláží. Počítám, že při dalším dostatečném počtu vyprávění to nešťastného plavce zanese až na Galapágy (nebo Kanáry? Na kterém pobřeží to vlastně byli?).

● **9. července** jedu na otočku se Zdeňkem Pobudou na FF do Vaškogradu (jak to nazval jeden neofan, nebo říkal Pravdograd? :-)

Dorazili jsme okolo poledne, zašli jsme za Kulturák koutnout, jak na pohled normální lidi hrají v největším vedru fotbálek, od Jarka Mosteckého jsem se ale dověděl, že to nejlepší, zápas v podání islingtonských hereček, už skončil. Prohodil

jsem pár slov s Adélkou a Cellindrou, ale ty měly daleko zábavnějšího společníka, Ellie jim svěřila svého potomka Erika. Pak jsme zašli zkontrolovat kvalitu pohostinství v Panském domě, kam se mi dovolala Michaela, které jsem nějak zapomněl zavolat, že jsme v pořádku dorazili. Při hledání vyzvánějího mobilu jsem si asi shodil čepici, kterou mě Miša vybavila, pod stůl, na což jsem přišel až před JuniorKlubem, krátce potom, co jsme si se Zdeňkem koupili osmihodinové vstupné. Mara měla za to, že jejich parta zrovna v Panském domě dohání stravovací deficit, a pokoušela se jim zavolat, ale Vodafone má na Chotěboř pífku a nespojoval a fanové od jiných operátorů zase měli obsazeno či to nezvedali. Na druhou stranu možná nefunkčnost mobilů zařídili sami organizátoři FF, donutili tím fanoušky mluvit spolu přímo.

Korejský festival fantastického filmu

Se Zdeňkem Pobudou jsme prošli většinu prostor FF, tam, kde se druhdy hrálo pratchettovské divadlo, se odehrávalo něco jako Matějská pouť jednadvacátého století, tolik herních automatů jsem naposledy viděl na Istroconu. Ale stejně jako jinde mi to tam připadalo dost prázdné, možná, že v předposlední den FF už někteří hráči a filmokoukači odpadli. V Junior klubu jsme nakoukli na Futurecon, kde zřejmě probíhala nějaká obzvlášť zajímavá přednáška, protože klubovna byla přes vedro tam panující docela plná. Prohodil jsem pár slov s Lenkou „Jelenou“ Příplatovou a pak jsme obsadili strategické místo ve stínu před Kulturákem, Zdeňk zde probíral s Petrou Neomillnero-

vou její umělecké záměry a já s Robertem Ramešem nové filmy, s Jarkem Mosteckým drby o Akademii SF a FF, Pavlem Weiglem Eurocon a Aničkou Šochovou tak kde co. Pak jsem ještě zahlédl Draky a doufám, že už se dostane k Rozhovoru pro IK. Když přišel hlad, přesunuli jsme se před Junior Klub a dali stejk s bramboráčky a pak jsme vyrazili domů. Proč jsme si vlastně kupovali to vstupné, využili jsme je jen, abychom se dostali k baru, za kterým se po většinu dne skrýval Hlavní Organizátor, když se s tímto chtěl ZP rozloučit. :-)

● **11. července** jsem s velkým zpožděním dorazil do Roury, která měla být dnes kratší, ale pak se asi hlavně následkem přítomnosti JWP, který mi donesl svou nejnovější knihu „Druhý krok nikam“, protáhla až do časných nočních hodin.

Vedle knihy jsem si odnesl i Ikarii XB, Vlado Ríša si všimá personální krize v Akademii SF (a předvádí právě ten typ hloupých řečí, které odradily tolik lidí od práce pro Akademii, například nějak došel k tomu, že když výborná kniha získá více cen v různých kategoriích, tak jde o „profanaci“ ceny), Ivan Mls recenzuje Prsten od vévodkyně (zasloužených 5*), Milan Pohl rozebírá Tři dny do nikdy Tima Powerse. Mike Resnick napsal další africkou utopii, naštěstí se nenechal ukecat k tomu, aby nějakými doplňky oslabil vyznění Kirinyagy, jeho Kilimandžáro je o Masajích :-)) a nejen kvůli svému optimistickému vyznění je o dost slabší. Ta americká víra, že všichni lidé jsou racionální do té míry, že jsou schopni přijmout, co je pro ně dobré...

● **14.-23. července** úpím na dovolené ve Špindlu, díky špatnému počasí jsem přečetl sci-fi Slepozrakost od Petera Wattse, politologickou knihu Úprk rozumu od Anthonyho Browna a zkouknul pár filmů, o všem snad později více.

Čepici, se kterou jsem si tak užil v Chotěboři, jsem ztratil už druhý den někde na ose Vrchlabí – Špindlerův Mlýn.

● **25. července** po návratu do civilizace zjišťuji, že se na Parcon nepřihlásilo ještě ani padesát fanů a Vašek Pravda začíná propadat panice. Nemyslím si, že přijede méně lidí než do Plzně, ale pokud si nastavil rozpočet na podstatně větší počty, než měly Parcony v minulých letech, je to jeho věc.

Pro jistotu ještě udělám nějakou propagaci mezi čtenáři Interkomu, členy Akademie SFFH a fanoušky, kteří jsou v Kdo je kdo v české a slovenské SF.

● **25. července** dopoledne rozesílám mail: Vrátil jsem se z dovolené s těžkými příznaky sociální deprivace, a tak Vilmu napadlo uspořádat další večírek již tento pátek 29. 7. 2011 cca od 18.00 a na tradičním místě na Vydrovce. Pak nesu do RUR Interkomu, domlouvám s Filipem **DOGMA** a večer v mailu najdu návrh Richarda Klíčníka, aby se večírek konal u něho na Malé Straně, no uvidíme.

27. července konečně z Ricardera vymlátím údaje potřebné k pozvánce na večírek, jsem pln skepse.

● **28. července** rozesílám pozvánku na Parcon členům Akademie, oficiálně se zaregistrovala zatím stovka zájemců a Vašek je z toho celkem pochopitelně nervózní, ale protože z mých známých, o kterých vím, že alespoň na jeden den Parcon navštíví, se celá jedna třetina nezaregistrovala, nevidím to tak tragicky.

Odpoledne u Kruhu, nejdřív jsme s Vládou Němcem klábosili o nemocech vyššího středního věku, pak dorazila Stáňa Lá-

lová přestrojená za ženskou (jen cituji), zrovna se vracela z nějakého pohovoru, hledá místo.

Nevíte o práci pro samostatnou ženu, schopnou samostatného rozhodování a netradičních řešení, s řidičákem, která se umí postarat o pacienty nebo vás provede jeskyním labyrintem?

● **29. července** došlo na večírek u Richarda Klíčníka, jen v malém hloučku, pro některé z našeho tradičního hloučku je místo, kde se nedá zaparkovat, prostě nedostupné :-)

Dorazili Klímovi, já (bez lenošné Miši), Honza Vaněk jr. a Vanaša z NYXu. Poslední zmíněná dělá pro vládu a třeba PromoPro z pohledu vládního úředníka vypadá jako bublina nafouklá jen za účelem Kalouskovy pomsty za nějaké vykopnuté náměstky. Richard se brzy stěhuje, a tak vydal v plen své vinné zásoby, neobyčejný úspěch mělo zvláště jeho neúmyslně vyrobené šampaňské a na své si přišla i jeho olbřímí kočka Chiméra.

● **31. července** mi v neděli odpoledne, u něj byla jedna po půlnoci, napsal Jarda Olša jr., že pro předmluvu antologie české SF v korejštině potřebuje nějakou nalejvárnou o produkci jednadvacátého století: „co jsou podle tebe nejdůležitější, nejúspěšnější, nejlepší (nejenom kamarády a intelektuální četbu, prosím) autoři posledního desetiletí?“

Musel jsem mu vysvětlit, že má doporučení rozhodně nejsou propagací kamarádů a intelektuální četby, byť by to tak neznalému mohlo připadat. U mě je to zkrátka tak, že se se mnou chtějí přátelit hlavně ti nejlepší (a naopak), takže když doporučuji ty nejlepší, většinou jde o mé přátele.

● **1. srpna** v RUR probíráme filmy, které mi pomohly přežít dovolenou, Filip slíbil dodat Dogma, po delší přestávce se ukázal Honza Macháček a já u Filipa nechávám balík starých rodokapsových KenWoodů pro JWP, aby měl co rozdávat vnoučatům.

● **3. srpna** potkávám Cyrila Šimsu, opustil fakultu UK, kde otročil posledních devatenáct let, a přechod do soukromé sféry a na soukromou školu mu přes jeho teoretickou levicovost zjevně prospěl, vypadal odpočatě a optimisticky, jak už jsem ho ani nepamatoval.

Vašek Pravda najíždí na model úspornějšího Parconu, velmi málo fanoušků využilo možnosti zlevněného vstupného, a tak již mnoho dalších nečeká.

● **4. srpna** místo ke Kruhu mířím s Mišou za Sančou. Leží už nějaký týden doma, potom, co se na ní naše zdravotnictví dost podepsalo špatnou diagnózou, naštěstí ji pak celkem opravili, ale za cenu, že se tak na dva roky vzdá veškerých kulinářských radostí života.

● **5. srpna** rozesílám pozvánku na Pravý klímovský večírek, poslední takový byl v dubnu, co jsme celou tu dobu dělali a jak jsme to mohli vydržet?

Odpoledne volá Jiřina Vorlová, je na dovolené bez internetu a jen náhodou si stáhla korespondenci okolo Parconu. Předávám její vzkazy VP.

● **7. srpna** se doslýchám, že v Blesku českého Fandomu známém Fantasy Planet vyčínil VP fanouškům v článku o Líných a nevďěčných? Snad si alespoň ulevil, protože reakce, které jsem zaznamenal, byly většinou tohoto druhu: „Já tam fakt

chtěla letos jet na jeden den, ale po článku VP na Fantasy Planet mě do Chotěboře nebo na jakoukoli akci pořádanou Vaškem hned tak někdo nedostane.“

● **8. srpna** ráno v metru potkávám Frantu Maška z KZG. Zval jsem ho na Parcon, ale jako všichni dinosauři pár let před důchodem nemá na nic čas, nicméně alespoň nezapomněl, že má pro IK sepsat článek Jak k SF přišel a o počátcích Klubu zneuznaných geniů.

Večer do Čáslavské, Filip nám přečetl Vaškův legendární manifest Liní a nevědčů, který většina z nás, Fantasy Planet nedotčených, neznala, ale jestli nepřeskakoval nějaké brutální pasáže, tak nevím, kde se vzaly všechny ty emoce okolo.

Je ale možné, že mě rozptyloval pohled na Filipovu goticky oháknutou přítelkyni, která nyní žel bohu studuje v Ostravě (a zmínila se, jak jsou na ni v ostravské speciálce nevrli, a to je tedy co říci, mluvit o nevrlosti prodávačů v obchodě, podle kterého se údajně natáčelo Black Books).

● **11. srpna** u Kruhu už v půl šesté a tam plno, Egon, Vláda Kejval, Vlado Říša, Edita, jak je to dlouho, co jsem tu seděl skoro do šesté sám. Upozornil jsem Vlada na pořad o Pramlovi a že je jedním z jeho posledních žijících, pardon aktivních autorů. Když dorazil Pagi se smluvními dodatky k Parconu (svolení k úsporným opatřením), vydal jsem se do Krakatitu pro knihu J. Kotouče a další Egonovu produkci, kterou jsem v poslední době nějak opomíjel. Mezitím dorazila Jiřina, upomněla mě, že ještě nemáme Ludvíka :-)

Večer v mailu najdu připomenutí, že bych měl začít vymýšlet přednášku na Fenixcon, takže je to jasné, po Parconu je nejen konec prázdnin, ale přízně se to, další rok je prakticky fuč.

● Na **12. srpna** připadl klímovský večírek, protože se do Prahy chystá Karolina Francová s rodinou. Na večírek jsem kupodivu dorazil jako první, ani Martin ještě nebyl doma, někde s kamarádem kupoval automobil. Když našli něco vhodného, zavolał v nestrážení okamžiku Vilmě, aby si ho také přijela prohlédnout, a tak jsme zůstali v jejich domě sami, ale protože Richard nosil nové a nové stejky a hovor ani na chvíli nevážil, jistě byli i tací, co takřka hodinovou hostitelskou nepřítomnost nepostřehli.

Večírek byl jak za starých zlatých časů, to nemyslím jako frázi, ale jako ocenění toho, že jsem si ho ráno neodtrpěl bolestí žaludku. Musím před nastoupenou jednotkou pochválit Ricardona za to, jak se ujal grilování, a za výběr dietních porcí pro mě. Ještě jeden kontrolní bezuzdně obžerný dýchánek a přestanu vás otravovat řečmi o nebezpečnosti kořeněných jídel ☺. Celkem se nás sešlo 18 (+2 Francovic děti), i když nevím, zda najednou, zda Ivan Kmínek neodfrčel, než se Francovi probili do Prahy.

S Frantou Novotným jsme se shodli na tom, jak je po Foresterovi obtížné psát námořní román, nicméně František do toho jde a můžeme se těšit na pirátská dobrodružství z první poloviny tohoto století.

Honza Tichý se dověděl, že mrtvého Nelsona dopravili do truchlící vlasti v sudu brandy, Martin něco málo prozradil o nové firmě a hře, kterou chystají.

Já ukazoval náčrt „katalogu“ parconské výstavy, Francovi líčili svá bourací dobrodružství, Viktor Janiš mluvil o Hře o trů-

ny, zdá se, že uvedení na HBO zajistí několik let zájmu o GRR Martina a jeho fantasy ságu. I cesta noční Prahou byla pohodová, bus nám přijel přesně ve 12.29, asi pět vteřin potom, co jsme dosáhli zastávky, metro nám ujelo o několik vteřin, ale stejně bychom pak těch deset minut čekali na Kulaťáku, a po čtvrt na dvě jsme byli poslední 119 doma.

Za týden dojde Betcho (autorka knihy *O líné babičce*), ale to budeme na Parconu. Každá legrace něco stojí.

● **13. srpna** oslavil 45. narozeniny Peťo Pavelko, bývalý předsesta Rady Slovenského fandomu. Zašli jsme mu nejen s Michaelou, Čermákovými-Tichými, Pagim, Dárečkem, Helenou a Martičkou z Plzně a Honzou Škorpíkem z dalekých Svitav po blahopřát a taky ochutnat lahůdky restaurace Pivovar Richter.

● **14. srpna** ráno jedu do Chotěboře instalovat výstavu ke 30. Parconu, vlhko a zima ve výstavních prostorách byly hrozné, naštěstí mi Vašek půjčil čistou mikinu, kterou někdo zapomněl na FF. Jen jsem vytáhl některé exponáty z bedny, začaly se vlhkem kroutit. Naštěstí Vašek osobně dovlekl výkonný povodňový odvlhčovač a já nabyl naděje, že se s nejecnějšími exponáty letos nerozloučím navždy.

Vašek se mi zmínil o svém zklamání z líných a nevědčů, na to se ovšem dalo odpovědět pouze jediným způsobem: „Vítej do klubu.“

Vybalil jsem a rozmístil většinu exponátů, tři vitríny jsem věnoval Teodoru Rotreklovi a Kájovi Saudkovi, a do šesti jsem umístil artefakty vždy po pěti ročnících CKČ. Vše jsem nafotil, abych věděl, jaké popisky připravit a ve kterých vitrínách je ještě trochu místa na věci, které dovleču těsně před Parconem.

A najednou jsem musel docela chvátat, abych chytil vlak v půl páté. To nádraží je, když člověk spěchá, v Chotěboři kurvsky daleko.

Parconské (mírně nemravné) střípky

● **18. srpna** vyrazíme, tentokrát s Pagim, opět do městečka od Ch. Místo líného Elvena se mnou jde Michaela. Jen se ubytujeme, jdeme dokončit instalaci výstavy. Jen tak tak stihneme slavnostní zahájení, Míše se velice líbila světelná show. Následovala scénka Martina Koutného a Pagiho (viz strana 1) a pak Vašek přítomným Parcoránům, tedy mně a Petru Konupčíkovi, předal výborný medovníkový dort s třiceti svíčkami, no já je nepočítal, ale bylo jich hodně, společně jsme je sfoukli a po zahájení Michalela dort rozkrájela a nabídla přítomným fanům i pořadatelům u baru. Ve čtvrtek nás zde ale bylo tak málo, že dort vydržel dost dlouho.

● **19. srpna** s Vladem Říšou a Petrem Hanušem, jedinými přítomnými autory Cena Karla Čapka 1982, vítáme na knižním trhu Pramloka. Celé se to jmenuje První ročníky Ceny Karla Čapka. Petr ani nebyl účastníkem letošního Parconu, ale byl náhodou jen dvacet km daleko a přijel mě podpořit.

Opoledne pak slavnostně otevíráme výstavu ke třiceti roků CKČ a Parconu. Kupodivu, když jsem překonal stud opakovat pro mou obvyklou společnost notoricky známé vzpomínky a postřehy, našlo se dost fanoušků, které zaujaly. A mám za to, že ani nejde dost zdůraznit, jak cenná pro nás byla pomoc Teodora Rotrekla a Káji Saudka.

Večer byla v programu uvedená trojice F. Vrbenská, J. Rečková, A. Šochová o ženské logice a psaní. Františka se bohužel na Parcon nedostala, tak ji zaskočila Edita Dufková a pořad moderovala Julie Nováková. Po následujícím Františkovi Novotném (pořad o české historii: Fantastičtější než fantasy) zajdu na Talk show „UFOlněte se prosím“, kde Draky právě zpovídá namuras (na Parconu má několik pořadů o SF seriálech). „Cos říkala Vaškovu pamfletu o Líných a nevďěčných?“ – „Ještě nikdo a nic mě tak nevytočilo. Líné a nevďěčné říkám holkám, které mi nechťejí vylízat, opravdu se mě dotklo, když tak někdo označí mne.“

Když s ní (z ní) byla Draky hotová, zjistila, že slíbený Ondřej Neff není přítomen, tak si z publika zavolala mě, dinosaur jako dinosaur, mladí stejně nepoznají žádný rozdíl. Využil jsem toho a připomněl jí cca rok dlužný rozhovor pro Interkom a pak odpověděl na pár otázek o fungování SF hnutí za totáče a komančů. Obzvláště pobavil postřeh o tom, že Parcony bývají jen za odměnu a nemohl na ně přijet každý, komu by se chtělo.

Někdy v tu dobu dorazil Mirek Dvořák s Drahou a dovezli mi Mloky a certifikáty Akademie SF. Připomenutí, že nejen už skoro skončil tento rok, ale za chvíli je tu květen a Akademie.

● **20. srpna** mi začíná Sletem autorů fantastiky, bohužel si na něj přivstali hlavně autoři, jejich čtenáři ještě vespávali, takže těch pár ranních ptácat mělo pro sebe Vláu Šlechtu, Josefa Pecinového, Janu Rečkovou, Ondřeje Neffa, Aničku Šochovou, Honzu Kotouče, Julii Novákovou, Dariona a určitě jsem na někoho zapomněl.

Jak se ukázalo, tři občas čtyři linie, je na mě moc, a tak jsem nenašel čas na pořad Petra Zacha a ze tří přednášek Tomáše Petráska jsem vyslechl jedinou, tedy půl hodiny z ní.

Před polednem proběhla schůze Akademie SF, informoval jsem na ní o reformních návrzích, které na základě kritiky a připomínek k práci Akademie sestavila Jana Jůzlová. Zjistil jsem, že jsem trochu podlehl propagandě nespokojenců a klíklounů, přítomní členové Akademie mi nepřišli jako apatické stádečko, kterému je vše jedno, na osudu Akademie mu nezáleží a bezmyšlenkovitě schválí, co se mu předestře. Naopak jsem zjistil, že věci, kvůli kterým našinci nespí a odcházejí z vedení Akademie (pravidelný pokřik na FP, kritika ze strany nakladatelů dobrodružné a spotřební SF), jsou běžným Akademikům celkem lhostejné, pokud je vůbec zaznamenali. Nicméně přítomna byla jen malá část akademiků, budu ještě muset mailem obeslat ostatní a zjistit názory většiny.

Následovala beseda s Parcorány: tedy s Petrem Konupčíkem, Ondřejem Neffem, Vladem Říšou a mou maličkostí. Ondřej Neff s Vladem Říšou předvedli, jak si lze různě pamatovat tutéž událost z doby před patnácti roky, a dnes už těžko zjistíme, zda šlo o čínské obchodníky či české bezdomovce... Zpomínali jsme na Parcony, kde nám bylo nejlépe, chvílku polemizovali s přítomnými zástupci NPC (nonParcorán klubu), vedenými Frantou Novotným, a byl čas představit výstavu nově přítomným. Mimo jiné dorazili Klímovi, Vladan Rámiš a Švačhoučkovi, bohužel Olina o holích, snad se brzy uzdraví.

Při pohledu na materiály ostravského Parconu si Ondřej vzpomněl, jak tam tehdy ve svém fiatů vezl Káju Saudka a Ha-

ničku Olšovou větvičku. A jak na ni Kája zkoušel tak košilaté vtipy, až si Hanička studem zakrývala tvář lemem své sukénky. Krásná představa, záviděníhodná vzpomínka...

A byl večer a Cena Karla Čapka, kterou Jarek Mostecký proložil udělením Cen Čs. fandomu. Martinu Koutnému se povedlo drobné faux pas, když ohlašoval udělení cen dvěma českým zasloužilcům a pak Ludvíka získal sedmilhář Vlado Říša, který pravil, že si ho zasloužil již dávno, protože jako mladík na dovolené v Bulharsku s otcem zachránil tonoucího se vojenského zubaře, o kterém se po letech dověděl, že to byl autor Cesty slepých ptáků, a Mloka obdržel Juraj Toman, sekretář SSAFu a tahoun ceny Gustáva Reussa.

Po ceremoniálu Michaela odjela s Klímovými do Prahy a já zašel na další kolo UFOlněte se, prosím. Draky podobně jako Jan Kraus začala komentováním novinek, jen nikoli v papírových denících, leč na webu. Obzvlášť ji zaujala zpráva, že britští vědci změnou několika genů dosáhli toho, že kuřeti se místo zobáku vyvinul dinosauroví čumák. Komentovala to slovy: „A mně tu všichni tvrdí, že aby se jeden stal dinosaurem, musí jezdit třicet let na Parcony, a přitom stačí tak málo.“

Protože zase nedorazil zástupce literárně orientovaných fanů (ani jsem se nedověděl, o koho šlo, že by o Františku Vrbenskou?), pozvala si na žádost publika Julii Novákovou. Trochu mi to připomnělo cimrmanovské pyrotechnické interview: „Ty něco píšeš?“ – „Teď zrovna na psaní nemám moc času kvůli studiu...“ „A už jsi něco vydala?“ – „Letos dvě knihy...“ „Hm, vypadáš tak na 18, tos toho už stihla docela dost.“ – „Je mi dvacet a první román jsem napsala ve čtrnácti.“

Když pak došlo na vědu a Julie se pokusila vysvětlit rozdíl mezi modulárním a unitárním tělním plánem (pevný, unitární tělní plán má naprostá většina živočichů – jen ti nejjednodušší, jako třeba nezmar, ho nemají a rostou „téměř náhodně“ jako rostliny, které sice mají v ontogenezi určeno, že z klíčku vyrostete stonek a kořeny, ty budou rozvětvené v závislosti na potřebách živin a vody, pak nějaké listy a postranní výhonky, taky v závislosti na potřebách a možnostech...), že v případě člověka je daná jedna hlava a dvě ruce a nemůžeme si nechat narůst další pár, vmísil se do rozhovoru jeden pozdější předšedá trochu přiopilý mediafan: „To by bylo super mít čtyři ruce, v jedné banán, v druhé ananas, ve třetí klacek...“ „.....a čtvrtou si nacpat do huby, abys byl zticha,“ suše jej doplnila Draky. Někoho takového bychom potřebovali na poradách ČS fandomu.

● **21. srpna** po půlnoci dostáváme s Jolanou nápad, že je na čase jít spát, ale cestou potkáváme tolik lidí, se kterými je třeba se rozloučit a něco si dopovědět, že se asi za dvě hodiny setkáváme před Junior klubem, u dodávky plné anglických lahůdek. Jejich množství bylo dimenzováno na tak 2x větší con a majitel tedy prodává ještě dlouho do noci, vlastně rána. Jolana naň upřela již špatně ostříci zrak a povídá: „Že jsem tak smělá, panáčku, kdybyste na sobě měl uniformu, budete mi docela povědomý“. A opravdu, dotyčný vystupoval v uniformě svého SW spolku v nějakém pořadu s Ondřejem Neffem.

Ráno s Pagiho a Dárečkovou pomocí bouráme výstavu a po poledni se již doma věnuji sušení exponátů před uložením do depozitářů, tedy do gauče a banánovek. **Zdeněk Rampas**

Parcon 2011: Nezapomeneme!

Ač tomu zpočátku máloco nasvědčovalo, letošní Parcon v Chotěboři se opravdu povedl. Sice to nejdřív vypadalo, že se proti němu všichni čerti spikl, na první pohled negativní vlivy měly ale nakonec pozitivní výsledky.

Kvůli nepříliš vhodně zvolenému termínu (koniec léta, plus jen pár týdnů od Festivalu Fantazie) a upadajícímu zájmu o Parcon vůbec přijelo velmi málo účastníků – a soudíc podle Vaškových nářků také mnohem méně, než kolik očekával, takže nakonec pro něj con skončil finanční ztrátou.

Výsledkem nicméně byla nezapomenutelná komorní atmosféra, která spojená s tradičním chotěbořským komfortem vytvořila con, o jakém se fanovi může jen zdát. Nestály se fronty na bar, tousty byly rekordně rychle, toaleták nedocházel, při přednáškách bylo možné pobavit se i s publikem, v čajovně nebo na křesilkách bylo stále místo, chodby neblokovaly davy, a tak podobně.

Ale tím nejlepším, co Parcon 2011 fandomu přinesl, bylo jednoznačně míchání staré a nové gardy fanoušků. Díky malému počtu účastníků a komornímu programu nebyli fanové rozlezlí po celé Chotěboři (jak tomu bývá na FFku), ale houfovali se v kulturáku. Taky velmi často nedorazily celé uzavřené party fanoušků (z naší islingtonské squadry nás byla tak polovina), což opět přispělo k čilé socializaci. Mně osobně se už léta nestalo, že bych se seznámila a dobře si pokecala s tolika novými fany – a k čemu jinému cony jsou?

Mladí chodili na přednášky dinosaurů, ctihodní kmeti se ukázali i na přednáškách neofanů – největší uznání si v tomhle směru získal Zdeněk Rampas, který nejen, že předal Cenu prezidenta Fandomu Vašku Pravdovi (což všichni vnímali jako velmi vstřícný krok), ale také tím, že se nezdržoval jen v hloučku dinosaurů, ale poctivě navštěvoval programy mladých a bavil se se všemi fany bez rozdílu.

Také jeho výstava ke třiceti letům Parconů byla nesmírně zajímavá a přilákala i poměrně mnoho lidí všech věkových skupin. Sice by si na můj vkus zasloužila místo někde blíž centru dění, ale je mi jasné, že to by možná nebylo vůbec proveditelné.

Program, který musel být osekán o zahraniční hosty, byl nakonec také příjemně komorní (i když bych snesla ještě o jednu linii méně, ale co už), v jeho rámci proběhla velmi podnětná diskuse o budoucnosti Parconu (která nejspíš dostane v Interkomu více prostoru ve zvláštním článku) a Akademie SFFH (ta se nesla v duchu „aby se vlk nažral a koza zůstala celá“) – bohužel jsme se dozvěděli, že s organizováním Akademie praštili

Martin Šust a Richard Podaný, utlučení neutuchající a mnohdy nespravedlivou kritikou na těch internetech.

I další program byl dost podle mého gusta a nedalo se mu nic vytknout – vědeckotechnické přednášky, soutěže a promítání seriálů, besedy s autory a podobně – člověk si to mohl namíchat tak, že se mu příjemně střídalo naučné se zábavným. Nepamatuju se, že bych poslední dobou navštívila na nějakém conu tolik kvalitního programu.

Za zvláštní zmínku stojí Draky a její talkshow UFOlněte se, prosím, která se aktivně snažila postavit most mezi dinosaury a mladými fany. Povedlo se jí to nakonec jenom částečně, protože oba hosté z řad dinosaurů nedorazili, nicméně

Zdeněk Rampas za jednoho z nich bravurně zaskočil a vyprávěl nám, co jsme mladší než Parcony, jak to tenkrát vypadalo. Draky si klade za cíl spojit jednotlivé skupinky fanů tím, že se všemi najde společnou řeč a ukáže ostatním, čím jsou její hosté zajímaví. A zatím se jí to skvěle daří.

Samotný KD Junior je prostě nejlepší místo na cony, které jsem kdy viděla (snad kromě hotelu Avanti, blahé paměti). Má centrální setkávací místo v podobě baru a přednáškové místnosti jsou pěkně vedle sebe, prokládané odpočinkovými místy. Ve škole prostě takovéhle atmosféry není možné dosáhnout.

Ještě jednu poznámku si neodpustím – strašně se mi líbilo, že tam nebyl nikdo v kostýmech. Neptejte se mě proč, ale tak nějak to opět přispělo k „jiné“, komorní a klidné atmosféře.

Na závěr si položme otázku – odehraje se ještě někdy nějaký takový Parcon? Ten příští to rozhodně nebude, ten se rozplyne v komerční monstrakci Comics Salón, a na přespříští zatím nikdo nekandiduje. Jak tohle dopadne? Opravdu půjde Parcon pod kytky? Nezbyvá než doufat, že ne, a něco pro to také udělat.

Ovšem pokud by Parcon skutečně zemřel, tak tohle byl neobyčejně důstojný pohřeb. **Lenka „Cellindra“ Weingartová**

Byteček jako klíčka

Od října bude volné pěkné (po rekonstrukci jádra+kuchyně) 2+kk na Dědině, Praha 6, částečně zařízené, pokud dotyčný/á nebude mít vlastní nábytek. Vhodné zvláště pro mladé bezdětné manžele či pár studentů, kteří nedostali kolej.

Reference od SF nájemníků na adrese Interkomu, bližší informace tamtéž.

Parcon: Jak dál

Prokletí elitářství

Včera (pozn.: psáno před Parconem i před Vaškovým burcujícím článkem na FP) jsme se u nás doma bavili o Parconu. Když jsme slyšeli, jaký je to letos průšvih, řekli jsme si, že tedy pojedeme, abychom Vaška podpořili (navíc, dle Martinových slov: „aha, když je tam jenom sto lidí, tak to mě zajímá, to bych i jel“); ale zároveň jsme se snažili dobrat toho, proč se tam lidi nehrnou – obzvlášť ti staří, u kterých se předpokládalo, že letos na Parcon pojedou z nostalgie a účty k tradici, a proč se ani nám na Parcon nechťelo (a proč jsme radši hodlali strávit ten víkend doma budováním pergoly).

Dinosauři mají dva základní motivy, proč na cony jezdit. Za prvé – propagovat nějaké své projekty či práci. Za druhé – potkat se s ostatními dinosaury. Pro to první je určitě FF vhodnější než Parcon. Kdo se potřeboval zviditelnit a něco fanouškům vnutit, už to udělal v červenci. Na Parcon tedy zbývá ta druhá funkce: společenská. Kdekdo pořád křičí, jak je to důležité; přý dokonce i důležitější než celý program. „Setkávání“ a „hovory v kuloárech“ jsou údajně esencí conů a smyslem fandomového života. Lidi se chtějí zase jednou vidět se starými přáteli. Chtějí si popovídat. Tak kde všichni jsou? Proč se neobtěžují?

Po čem dinosauři srdce touží

Ve čtyřiceti je pro člověka větší hodnotou volný čas než úspora pár stovek. Skutečně volných víkendů má fakt málo – v kalendáři možná zůstaly, ale prostě si nemůže dovolit jen tak se sbalit a někam odjet jako zamlada. My sami o víkendu většínou pracujeme (buď sedíme u počítače a děláme totéž co v týdnu, nebo nahodíme montérky a zkrášluje dům) nebo jsme s dětmi. Když chceme odjet sami, řešíme hlídání (a nejen dětí, které by šlo teoreticky vzít s sebou, ale taky babičky). Vybojovat si víkend jen tak „někde“ vyžaduje velké úsilí. Když už toto úsilí investujeme, tak chceme, aby byl zároveň příjemný a relaxační. A to NENÍ chození po otrávených chodbách nějaké rozpádající se školy, posedávání na rozvrzaných židlích a pití kofoly z kelímku. Moc rádi bychom potkali všechny své kamarády z fandomu – tomu bychom dali rozhodně přednost před tím, potkat se s kýmkoliv jiným, protože jsou to fajn a chytří lidi, se kterými máme mnoho společného a máme si o čem povídat; ale pomyšlení, že se kvůli tomu budeme muset dva dny plácet mezi příšernou sokolovnou a ještě příšernějším kulturákem, je fakt nepříjemné; už předem to ve mně vyvolává únavu, žádné nadšené očekávání. Ale především: vždyť lidi, které nejvíc chceme potkat, tam stejně neprijedou! Z téhož důvodu.

Doufám, že nejsem totální snob. Nemusím mít všechno vymydlené, perfektní a drahé. Letošní dovolenou jsme trávili pod stanem, a když nepojedu na Parcon, pravděpodobně budu místo toho doma vozit kolečka se štěrkem a míchat beton. (Děláme to sami, místo abychom si někoho najali, protože taky šetříme.) Na druhou stranu jsem skoro jistě měšťák. Je to dáno kulturou, je to dáno věkem. Lidi se pořád snaží, aby bylo všechno „lepší“. Snaží se rozmnožovat svoje statky (hmotné i nehmotné) a zdokonalovat sebe i své okolí. Ne vždycky se to

daří, ale takový je jejich ideál a puzení. Pokud jde o cony, můžou si namlouvat, že nezestáří, že jsou pořád duchem mladí a že chtějí PŘESNĚ TOTÉŽ co ve dvaceti, ale podvědomě jim na tom cosi nesedí a nejsou s tím spokojeni. Mají výhrady, které ani nedokážou rozumně zdůvodnit; stěžují si, a nevědí na co; rádi by nějaké to „neuchopitelné cosi“, pravděpodobně „atmosféru“, ale není v ničíh silách jim to dát. Špatná zpráva: už nikdy se nebudou radovat tak jako kdysi, že mají čarodějnický plášť ze starého babiččina kombiné! S tím nikdo nic nenadělá.

Jaký by měl být con, na který bychom měli chuť jet?

Tak především: mělo by to být někde, kde je na podlaže KOBEREC. Kde jsou PĚKNÁ zákoutí, kde se dá sedět a povídat si. Kde je nějaká větší společenská místnost PŘÍMO v objektu. Kde je restaurace nebo kavárna se skutečným nádobím. A kde je taky pěkné okolí, takže člověk může vyrazit na procházku (to býval zlatý hřeb všech Draconů, dodnes si pamatuju, jak nás Franta Novotný prováděl po jednom polorozpadlém kostele, bylo to i s jeho fundovanou přednáškou). Mám pocit, že to nostalgické nyti po starých Draconech je především nyti po skvělém zázemí, které hotel Santon poskytoval. Tam koberce na chodbách byly. Byla tam restaurace, bar, velké společenské prostory a vedle přehrada. Když tam člověk přijel, tak měl pocit určité důstojnosti. Nemusel se stydět za to, že tam je. Nemusel si říkat: „páni, to jsem to teda dopracoval.“

Chápu, že to vyznívá, jako bych dávala absolutní přednost formě nad obsahem. Na conech by člověk přece měl hledat intelektuální podněty, ne dobré kafe a pohodlnou pohovku! Měl by tam jezdit kvůli zajímavým lidem a skvělým přednáškám. Ale troufám si tvrdit, že se to ovlivňuje navzájem. Neexistuje žádná „esence dobrého conu“, která by se dala pinzetou nabrat, kamkoliv hodit a nechat rozbujet. Spíš věřím tomu, že tak jako odpovídající biotop osídlí příslušné druhy živočichů, určitá konstelace a podmínky přitáhnou určité lidi. Řekněte, že to bude v pěkném hotelu, kde se dá koupit skvělé víno, a najednou vylezou z nory jezevci, kteří by se už na normální con v životě neobtěžovali, a udělají zajímavou přednášku klidně ad hoc na chodbě. To je pro dinos důležitější než slevy. Naopak naprosto není nutné „hostům“ con proplácet, pokud to budou zároveň vnímat jako kvalitní „dovolenou“; za tu by totiž stejně někde zaplatili.

Což nás přivádí k otázce peněz – a rentability. Con v hotelu bude samozřejmě dražší. Podnikatelská logika VP říká: lidi chtějí, aby to bylo co nejlevnější; pak jich přijde hodně a vypukne množstevní sleva. Jistě to není špatná úvaha a na FF to dobře funguje, jenže má to i svá úskalí. Za prvé: jakmile je něco „pro masy“, určitá množina lidí si prostě řekne – „tam já ze záslady nejedu, já nechci jít s davem.“ Lze předpokládat, že právě mezi staršími scifisty je takových lidí dost, protože kdyby zamlada (za totáče) s davy chodili, ke sci-fi by se jaktěživi nedostali. A za druhé: jakmile se příliš vyzdvihuje, že je něco „levné“, lidi začnou očekávat, že to bude levné ABSURDNĚ. Začne fungovat jakýsi „snobismus naruby“ – najednou jsou schopní há-

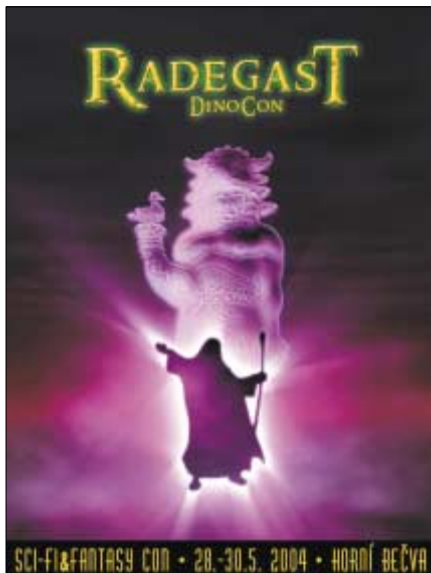
dat se o jedinou korunu, jen aby si nezažili, přestože za jiných okolností a v jiném duševním rozpoložení by klidně mluvili rukou nad stovkou. A STEJNĚ jim to pak připadá moc drahé – právě proto, že platí i svým časem, který je v oficiální kalkulaci nevyčíslitelný. Nechci tu lobbovat za nějaký předražený snobský exkluzivní con v pětihvězdičkovém hotelu (v takovém jsem snad ani jaktěživa nebyla). Přimlouvám se za con „střední třídy“, jehož hlavní marketingovou předností nebude to, že je „nejlevnější možný“, ale spíš to, že je „nejpříjemnější možný“ i v těch ostatních, nescifistických ohledech – protože si myslím, že to duševnímu nastavení lidí středního věku vyhovuje víc. Trochu exkluzivní klidně být může. Jen ať je počet míst omezený; jen ať není až tak jednoduché se tam vůbec dostat! A přednost mají členové fandomu služebně starší; ať z toho konečně taky něco mají, že jsou to vykopávky! :)

(Mimochodem: takovým pěkným vzorem toho, co mám na mysli, byl Dinocon v Rožnově pod Radhoštěm před dvěma lety. Tam jsme jeli, i když to bylo drahé, i když to je (od Prahy) pekelně daleko, a ten víkend bez dětí a se scifisty byl naprosto úžasný. (Hihihi, jak druhé líbánek! :))) Škoda že jen jeden; další pokus – protáhnout to na týden a odsunout do vily v Toskánsku – pak už myslím nevyšel... tam už my se taky nehrali, i když se to Petr Kotrle pokoušel organizovat, protože odjet na celý týden bez babičky a bez dětí je pro nás totální sci-fi. Ale i tak si říkám: najít tak nějaký pěkný penzion na příjemném místě... v nějakém historickém městě nebo v horách... co třeba Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Lednice, Liberec...? Možná by se sto scifistů taky našlo... a jela bych hned!)

A co ti mladí?

Zásadní námitka proti podobnému modelu elitářských (a samozřejmě dražších) dinoconů bude určitě taková, že nepodporuje integraci nové generace. Ale troufám si tvrdit, že ve vztahu k nim ve skutečnosti funguje podobný princip „elitářství“ taky. Programově „lidových“ conů (založených na tom, že jsou co nejlevnější, dostupné pro každého, a tím pádem „nasají“ co nejvíce nových lidí, ze kterých třeba někteří u sci-fi zůstanou a potáhnou tu káru dál) je dost. Ale jak si takový „řadový“ účastník podobného conu představuje sám sebe za dvacet let? Možná o tom takhle konkrétně nepřemýšlí; ale kdyby mu někdo řekl: „za dvacet let budeš v černém triku s monstrem sedět na chodbě na podlaze a pít pivo z kelímku,“ bude to skutečně vize natolik lákavá, aby ho motivovala k nějakému úsilí? Bud' je mu to jedno, a pak se dost možná za dvacet let obejde i bez sci-fi, pokud pivo na rohu bude dost levné; a nebo řekne: „Ale kdepak, za dvacet let chci jezdit po světě na prestižní vědecké konference“ nebo „za dvacet let chci mít ro-

dinu a dům...“ – řekne cokoliv dle náтуры, co předpokládá nějaký vývoj či kariérní postup. ALE NEBUDE V TOM HRÁT ROLI

FANDOM ANI SCI-FI. Vždyť kdo by chtěl u sci-fi zůstat s vidinou, že se pak ve volném čase bude nadosmrti plouhat se spacákem po tělocvičnách? Za dvacet let už ho to přece nemůže vnitřně uspokojovat! Natožpak aby se k tomu přiznal i navenek před kolegy z práce.

Tohle už není jen problém conů, ale komunity sci-fi jako takové. Jestli nevytvoříme nějakou vizi, nějakou metu, ke které by mohl mladý začínající scifista v rámci svého koníčku spět, bude svoji touhu po růstu naplňovat jinde. Ted' mladí sice přicházejí, dokonce v hejnech, protože bariéra pro vstup je nízká, ale dlouho nezůstanou; a proč by měli? Vždyť to k ničemu nevede. Sci-fi je zábava pro teenagers. Nikdo toužebně nevzdychá:

„Kéž bych byl trochu starší, abych taky mohl na Dinocon! Kdy už se konečně dočkám?“ To je čirá sci-fi. Jen co trochu odrostou a začnou vydělávat, najdou si radši golfový klub.

Fandom pro dinosaury

Mě tohle samozřejmě mrzí. Na prvním conu jsem byla v šestnácti – to byl Parcon 1987, ten jednodenní v Praze – a byla to nádherná; paráda, blaho, šílená euforie. Ted' je mi čtyřicet a sci-fi pořád čtu i píšu; prostě mě to zajímá a baví natolik, že ignoruji nálepku „podřadné“, kterou má mezi „opravdickými“ spisovateli sci-fi jako literatura a mezi „normálními“ lidmi sci-fi jako koníček. Pořád věřím, že když na tom budu usilovně pracovat, když se k tomu budu pořád hrdě hlásit, třeba tou svou mizerou troškou přispěju k větší prestiži našeho předraženého žánru. Hm, jsem krapet naivní; co se dá dělat, z toho už nejspíš nevyrostu. Ale na velkých conech plných mladých už fakt necítím dobře. Dávno mi chuť do sci-fi nedodají; jen ji ze mě vysávají; a pokud tam jedu, beru to mnohem spíš jako povinnost – nebo jako daň za nostalgie.

Tento slohový útvar nemá být ani skuhrání, ani stížnost, ani programové prohlášení „nového a lepšího“ dino fandomu. Absolutně neočekávám, že by jakýkoliv pořadatel conu dokázal udělat kouzlo a v dinosaurovi našeho typu vyvolal podobný úžas a nadšení jako v roce 1987 a pěti letech následujících. To se nedá vrátit. V těch puntíkových šatech, které jsem na svém prvním Parconu měla, už bych taky na ulici nevyšleza (a v černém kombiné ovšem taky ne! :))) Nechci si stěžovat na hlavní nádraží na to, že čas plyne. Ale právě proto, že staré triky už nefungují a fungovat nemohou, je potřeba přemýšlet, co místo nich.

Vilma (to sepsala) a Martin (to vymyslel) Klímovi

Pokračování na straně 19

První antologie české science fiction v korejštině

Science fiction povídky a novely jedenácti českých autorů tohoto literárního žánru vycházejí poprvé v historii v samostatné korejské antologii. Soulské nakladatelství Happy Reading knihu představilo nejprve obci fanoušků science fiction, od konce srpna je pak v prodeji ve všech velkých knihkupectvích.

Nakladatelství Happy Reading Books v polovině srpna vydalo další, v pořadí už třetí, antologii české literatury. Po výběru klasických i moderních povídek o Praze (zkrácená verze americké antologie Paula Wilsona) a rozsáhlé antologii české klasiky 19. a první poloviny 20. století se jako třetí představuje korejským čtenářům antologie moderní a soudobé české science fiction. Pod názvem (vybraným korejským nakladatelem) „Chovej se jako slušná mrtvola“ podle povídky jediné v antologii zastoupené autorky, Jany Rečkové, knihu společně sestavili známý korejský editor a překladatel science fiction Pak Sang-džun (Park Sang-Joon) vybírající z prvotní selekce, kterou připravil velvyslanec ČR v KR Jaroslav Olša, jr., dříve nakladatel a editor science fiction (též např. autor Encyklopedie literatury science fiction, 1995 – společně s Ondřejem Neffem).

Ve více než pětisetstránkové knize jsou zastoupeny povídkami a novelami všechny generace moderních českých autorů žánru. Zakladatele moderní české science fiction představují krátké povídky dvou dnes už zesnulých klasiků české science fiction – Josefa Nesvadby a Ludvíka Součka – kteří reprezentují tvorbu 60. a 70. let, kdy se nové generaci autorů už postupně dařilo vymanit se ze stylu socialistické science fiction. Další dvojice autorů – Jaroslav Veis a Ondřej Neff – jsou zase vhodnými představiteli v té době už alespoň zčásti etablované science fiction konce 80. let. Nejsilnější zastoupení ale v antologii mají autoři, kteří se na literárním poli objevili díky rozvoji science fiction klubů a jejich literárních soutěží (především Ceny Karla Čapka) v druhé polovině 80. let. František Novotný (několikanásobný vítěz Ceny Karla Čapka) dnes i po čtvrtstoletí od svého debutu stále patří k špičkovým autorům žánru, zatímco Jiří Netrval se po publikování několika málo děl už zřejmě natrvalo odmlčel. Třetí z této generace, Stanislav Švachouček, oceňovaný autor krátkých povídek, sice publikuje už tři desetiletí, ale spíše sporadicky. Na přelomu 80. a 90. let pak debutovala dvojice Petr Heteša a Karel Veverka. Nejnovější generaci autorů, která první publikovala už po roce 1989, pak představuje jediná žena mezi autory – Jana Rečková – dnes jedna z neúspěšnějších českých autorek fantasy, a velmi plodný autor řady dobrodružných science fiction a fantasy Miroslav Žamboch.

Kromě Ondřeje Neffa, kterému v roce 2010 vyšla jedna povídka už v korejském žánrovém časopise Fantastique, se

všichni autoři představují korejským čtenářům vůbec poprvé. I proto antologie obsahuje také podrobné medailonky jednotlivých autorů a rozsáhlý úvod o historii české science fiction. Přesto už několik málo děl řazených do science fiction v korejštině vyšlo – primárně to jsou díla Karla Čapka, jehož R. U. R. vyšlo v korejštině první už v roce 1925, ale poslední vydání (pochopitelně v jiném překladu) je z roku 2010, dále pak Válka s mloky a několik povídek. Další fantastické povídky pak vyšly ve výše zmíněné antologii českých klasiků, kde lze najít díla Jiřího Haussmanna, Jiřího Karáska ze Lvovic, Josefa Jiřího Kolára, Zikmunda Wintera, Jana Weisse, Julia Zeyera a Jana Havlasy.

Povídky – až na dvě výjimky – do korejštiny převedli přes angličtinu známí překladatelé tohoto žánru Kim Čchang-kju (Kim Chang Kyu), Čchoi Se-džin (Choi Se Jin) a paní Šin He-gjong (Shin Hae Kyung). Polonistka Čong Po-ra (Chung Bora) stojí za překladem povídky Jany Rečkové, zatímco Ludvíka Součka přeložil z němčiny Čong Song-won (Cheong Sung Won).

Křest knihy proběhl dne 19. srpna 2011 v prostorách jediné korejské specializované knihovny science fiction a fantasy v soulské čtvrti Sadang. Knihovnu si zřídili korejští fanoušci science fiction v roce 2009 a pořádají se v ní pravidelné literární večery s předními korejskými autory žánru. Akce se zúčastnilo několik desítek korejských autorů, překladatelů, editorů a fanoušků, o vydání antologie pak informovalo hned několik korejských médií, včetně největšího deníku Čoson Ilbo (Chosun Ilbo).

Více o knihovně se dozvíte na její – pouze korejské – webové stránce.

Jaroslav Olša jr. ■ www.mzv.cz/seoul

Obsah knihy (v abecedním pořadí):

- Petr Heteša + Karel Veverka:** Těšíme se na Vás! (1. vydání ve stejnojmenné sbírce, 1991)
- Ondřej Neff:** Čtvrtý den až navěky (ve stejnojmenné sbírce, 1987)
- Josef Nesvadba:** Einsteinův mozek (ve stejnojmenné sbírce, 1960)
- Jiří Netrval:** Styx (v antologii Pozemšťané a mimozemšťané, 1981)
- František Novotný:** Bradburyho stín (ve fandomové antologii Černá skříňka – Kočas, 1989)
- Jana Rečková:** Chovej se jako slušná mrtvola (v SF měsíčníku Ikarie, 1998)
- Ludvík Souček:** Mimořádné znalosti (ve sbírce Zájem galaxie, 1973)
- Stanislav Švachouček:** Zelí (ve fanzinu Kočas, 1986)
- Jaroslav Veis:** Šest měsíců, in ulna (v antologii Teď už budeme lidé, 1985)
- Miroslav Žamboch:** V pásu asteroidů (v antologii 2101: Česká odysea, 2002)

Ted Chiang: Příběhy vašeho života

Teda Chianga u nás už důvěrně známe. Víme, že píše velice pomalu, a zatím jen povídky. A také víme, že stojí za to si na každé jeho slovo počkat. Pokaždé jde totiž o příběh, který je nejen dobře napsaný, ale také myšlenkově velice bohatý. Na jednu stranu bourá a překračuje hranice žánrové literatury, na straně druhé nemůže nikdo popřít, že píše science fiction, protože takový pocit úžasu, jaký nad jeho díly lze zažít, dokáže dát snad jen vědecká fantastika. Není to žádné jemné pošmrání centra libosti, je to pořádná pecka na solar, ze které už se čtenář nemusí nikdy vzpamatovat.

Chiang se narodil v Port Jeffersonu, ve státě New York, a vystudoval počítačovou vědu v Providence. Úspěch jeho povídek (a to jich napsal prozatím pouhých osm) je vpravdě neuvěřitelný. Za *Babylónskou věž* získal Nebulu, za *Příběh tvého života* další Nebulu a Theodore Sturgeon Memorial Award, za *Dvaasedmdesát písmen* obdržel Sidewise Award a za *Peklo je nepřítomnost boha* cenu Locus. Kromě toho získal i cenu Johna W. Campbella jako nejlepší nováček.

Sbírka *Příběhy vašeho života* přichází tedy k českému čtenáři s téměř kompletní tvorbou tohoto autora, a pokud se nechcete dál otravovat s touto recenzí, už si ji můžete běžet rovnou koupit, protože je jasné, že jde o úhelný kámen současné science fiction.

Úvodní *Babylónská věž* vypráví o technologickém postupu, díky kterému se mohla tato pýcha lidstva stavět. To však není důležité. Podstatné je, co si uvědomí jedna z postav v okamžiku, kdy stavba dosáhne nebe a stane se něco nečekaného. Vynikající otvůrka – čtenář si hned uvědomí, s jakou nesmírnou imaginací a myšlenkovým potenciálem se setkává. Ačkoliv rozuzlení nespadá úplně do našeho výkladu světa, uvědomění, které ho doprovází, je nám nesmírně blízké. Právě tento kontrast spolehlivě vyrazí čtenáři dech hned na začátku. Což je dobře, protože jde o varování: pevně se připoutejte, tady nejste v literatuře do vlaku, takže očekávejte četné turbulence mozkové hmoty.

O něco připravenější už přistupujeme k povídce *Pochopit*. Tentokrát jde o silný tah na bránu už od začátku. Hlavní hrdina zjišťuje, že vedlejším účinkem léčby, kterou podstoupil, je poměrně mocné zvýšení inteligence. Díky vyššímu IQ si však hrdina může mazaně tento atribut zvýšit ještě několikrát. Ted Chiang v tomto textu popisuje zvyšující se pochopení světa v kontextech tak sugestivně, že jakmile si ho přečtete, nebudete si moci abnormálně vysokou inteligenci představit už nikdy jinak. Tato povídka mi připomněla knihu *Rychlost temnoty* Elizabeth Moonové, kde je podobně důvtipně a věrohodně popi-

sována mysl autisty. A nerada bych se rozhodovala, který autor sepsal lepší dílo.

Příběh vynikající matematicky, figurující v *Dělení nulou*, je do jisté míry převrácením předešlé povídky. Ona dáma je možná schopna zajít myšlenkami až za současné matematické axiomy, ale patrně jen protože u ní propukla psychická porucha.

A jelikož je pro ni matematika to jediné, na čem záleží, vůbec si nepovšimne, že možná ztrácí něco mnohem důležitějšího, než jen čísla...

Příběh tvého života je velice působný a propracovaný příběh lingvistky, která je pověřena rozluštit řeč mimozemšťanů, kteří se zčistajasna na Zemi objevují. Ukazuje se, že tyto tvorové si pamatují budoucnost. Jak se lingvistka snaží jejich civilizaci pochopit, mění se i její náhled na vlastní život. Tato povídka je nesmírně důmyslným zamyšlením nad determinismem a jeho uplatněním v našich vědách. Existuje však ještě jeden náhled, o kterém víme, že je možný, avšak na Zemi se neujal. Je to výklad teleologický (a možná i trochu teologický, ač nemusí mít nic společného s žádným božstvem).

Zábavné a chytré hrátky s kabalou nám Chiang předkládá v povídce *Dvaasedmdesát písmen*. Ten, kdo něco o kabale ví, už může tušit, že jde o vdechnutí života hlině. Nebo i dalším materiálům. V tomto textu se genialita autora projevuje již v námětu, takže jistě není třeba ho ještě pitvat. Kromě toho, co se rozpívá, to už se hýbat nebude. Leda bychom to znovu oživil...

Vývoj lidské vědy je Achillovou patou sbírky, ale je v tom relativně nevinně. Je to totiž krátká, psaná na objednávku pro odborný časopis. Přestože se vedle ostatních textů vyjímá trochu jako chudý příbuzný (protože na třech stranách se prostě nedá rozehrát žádný příběh), špatný rozhodně není, a bez něj bychom neměli Chiangovo dílo kompletní (což je ovšem pravda jen přibližně, ve skutečnosti ve sbírce chybí povídky *O kupci a alchymistově bráně*, *Výdech* a *Životní cyklus softwarových objektů*). Ovšem nemusíme zoufat, všechny u nás vyšly).

Předposlední kousek sbírky je brilantní studie víry, viny a trestu *Peklo je nepřítomnost boha*. Jen leckoho může překvapit, jak vlastně tato soustava funguje. Opravdu existuje bůh? A jak moc je spravedlivý? Toto téma bylo jistě probráno už ze všech stran. Anebo ne? Posouzení je na vás.

Všechny povídky jsou vynikající až ohromující, ale u mě osobně to vyhrává ta poslední - *Když se vám líbí, co vidíte: Dokument*. Vždycky jsem si myslela, že jsem přemýšlivý čtenář, zvyklý do hloubky analyzovat témata fantastiky. Když jsem však četla tuto polemiku o tom, co je a není morální, oděnou do

čtivé povídky ze světa, kde existuje preparát, který v lidech potlačí automatickou touhu nadřazovat krásným lidem a přeceňovat je, úplně jsem se za sebe styděl. Ted Chiang totiž dokáže z tohoto tématu vytřískat tolik úskalí (která by stoprocentně v naší realitě nastala), tolik případů, kdy nás tento pud poškozují, ale i naopak obohacují, že by mě nikdy nenapadly. Mistrovství této práce pak spočívá i v tom, že veškeré pro a proti před čtenáře klade, aniž by jen naznačil, co on sám považuje za správné. Zajímalo by mě, kdo z jeho čtenářů se po dočtení povídky dokáže přiklonit na stranu pro či proti. Já bych nemohla ani za milion let.

Nedávno jsem recenzovala *Čerpadlo 6* Paola Bacigalupiho. Ano, Bacigalupi a Chiang jsou si velice podobní. Oba víc přemýšlí, než píšou, oba zvládají skvěle spisovatelské řemeslo a oba dokážou do svých povídek vložit obrovskou přidanou hodnotu. Tam, kde je Bacigalupi zaměřený spíš na společnost jako takovou, tam Chiang více zkoumá jednotlivce, ale jeho myšlenky mají globální dopad.

Je pravda, že *Příběhy vašeho života* nejsou snadné čtení. A pokud máte znalosti z matematiky, fyziky, psychologie, masmédií nebo i tradičních duchovních věd, určitě vám budou k užítu a čtení si vychutnáte mnohem lépe. Ovšem ani takový analfabet, jako jsem já, nemusí nad stránkami zoufat. Ted Chiang všechno pěkně a jednoduše vysvětluje, a když se na chvíli ztratíte, nevadí. Mnohem důležitější než chladné poučky je u autora příběh a co z něho plyne pro člověka.

Nic hlubokomyslnějšího ze sebe už asi nevymáčknu. Tak už se prostě zvedněte a běžte do knihkupectví.

Obsah

Babylónská věž (Tower of Babylon, 1990, česky poprvé v rocenice To nejlepší ze SF 1, 1993)

Pochopit (Understand, 1991, česky poprvé jako Porozuměj v časopise Ikarie 8/2004)

Dělení nulou (Division by Zero, 1991, první vydání česky)

Příběh tvého života (Story of Your Life, 1998, česky poprvé v časopise Ikarie 3/2001)

Dvaasedmdesát písmen (Seventy-two Letters, 2000, česky poprvé v časopise Ikarie 3/2002)

Vývoj lidské vědy (The Evolution of Human Science, 2000, první vydání česky)

Peklo je nepřítomnost boha (Hell Is the Absence of God, 2001, česky poprvé jako Bez boha je peklo v časopise Ikarie 2/2003)

Když se vám líbí, co vidíte: Dokument (Liking What You See: A Documentary, 2002, česky poprvé v časopise Ikarie 2/2010)

Lament

Ted Chiang: Příběhy vašeho života /Stories of Your Life and Others/ Albatros Media – Plus, 2011, přeložili Richard Podaný, Pavla Horáková, Robert Hýsek, obálka Milan Malík, 272 str. 299 Kč

ani nevíme, kdy nám sem vlastně přišel, ale už nachystal tři antologie. Šéf to teda prvně nechtěl povolit, ale pak se to vysvětlilo – on si myslel, že je to něco náboženského.

F: A kdo do nich přispívá? Čerti?

Č: No zatím hlavně oni, ale už je tu i dost vašich. Pokud vím, zrovna nedávno se tu objevila ohromně talentovaná autorka. Martina Šrámková, nejspíš ji znáš...

F: Poslouchej, a jak je to teda s tím Hellconem?

Č: To tu zavedla Jarka Plutová. Nejdřív jen tak v malým, ale přibýlo vás, tak teď jí pomáhá Tomáš Srdečný a docela to rozjeli. Hele, nech si to pro sebe, ale dokonce jsme zvažovali kandidovat na Parcon. Ale nakonec jsme si řekli, že s tím ještě počkáme na Pravdu.

F: To musí být na baru peklo, co?

Č: No zase moc se to tam přehánět nesmí. Tam to vede jeden, říkají mu Stoupa, a ten to dokáže srovnat. – No vidíš, recepční je už tady, běž se zapsat.

F: přejde k recepci, Recepční mu podává obálku.

R: Tak tady máte program na nejbližší týden, lístek na ubytování a visačku. Tu noste viditelně – koho chytíme bez visačky, má za to tři dny v kotli. A tady jsou materiály.

F (kouká do tašky): Samá Ikarie? Nějakou Pevnost nemáte?

R: Ne. Pevnost zatím není v pekle.

F (vrací se k čertovi): Nemáte to tu špatně zařízený. Jen mi, prosím tě, řekni... Ti, cos je jmenoval – vždyť to byli samí báječní lidi, tak proč jsou tady? Jasně, vyváděli jsme na co nech dost, ale jít za to do pekla?

Č: Počkej, ty to nevíš? Vždyť jste to vy scifisti sami chtěli!

F: Jak to?

Č: No podívejte... ty jsi přece napsal povídku, kde andělé vyvraždí město. Myslíš, že by ti to tam nahoře vydali?

F: No to asi ne...

Č: To si piš, že ne. Jejich šéf je na tohle hrozně háklivý. To náš starší povídky o sobě sbírá.

F: I s téma, co je píšou?

Č: Ale to je starší fór... Nebo ten jejich cos-play: jedinej převlek, kterej maj holky povolený, je za Mařku!

F: Hmm...

Č: No a myslíš, že bys tam mohl pořádat závody v lemtání pi-va? Koupat se ve dvě ráno nahatý v hotelovým bazénu? Uspořádat ve výtahu párty s vodní dýmku?

F: To by asi nešlo...

Č: Tak vidíš. Takže celá ta vaše banda odsouhlasila, že se sejdete tady. A nám to vyhovuje, s váma je aspoň sranda. Tak se běž ubytovat, ať ti neutečou přednášky. Bar je v mínus prvním patře.

F odchází.

Č (k publiku): No a vy... nemusíte spěchat, ale všem vám tu držíme místo.

Fotogalerie z Parconu 2011

V tomto čísle je jen minimum fotografií z letošního Parconu, podívejte se na galerii:

Josefa Pecinovského: <https://picasaweb.google.com/117504373551139142703/Parcon2011>

Jardy Houdka: <http://www.koffeephoto.com/album/zFiUo29d-o12aXtWIGhcY0d/> nebo

Pavla Mikuláštika: tomu si ale musíte napsat, adresa na Google + by se nám sem nevešla :-)

Tohle už se jednou stalo, a stane zas...

Poslední dobou se na stránkách vědeckofantastických časopisů, ale i na pultech knihkupectví či v nabídce televizních a filmových programů objevují tituly, které přináší postkatastrofický příběh. Jímá mne z toho deprese, protože pokud mnozí staří matadoři vědeckofantastické literatury predikovali obrazy věcí budoucích, které se nakonec splnily (Jules Verne, A. C. Clarke), čeká nás velmi černá budoucnost.

Upřímně řečeno mi to vadí a příběhy na podobné téma již ze zásady odmítám číst a sledovat. Nechci tak žít. Nemám zájem se toulat pustou krajinou, bát se o život před loupeživými bandami a snažit zachránit si holý život. Ostatně, kdo by to vůbec chtěl? Mou touhou je žít v míru, s dětmi, rodinou, s vnoučaty a bavit se sportem, kulturou a případně létat do vesmíru za novými objevy.

Místo toho jen koukám na mordy ve zprávách, čtu povídky o konci civilizace a sleduji, jak se snaží nějaký hrdina zachránit těhotný osud samotného lidstva. Snažím se proto tomu všemu vyhýbat. Jde to těžko, protože očividně útrapy, zkázy a jiné katastrofy lidé milují, a pokud jsou ochotni investovat do těchto věcí peníze, knihy a povídky se budou psát a filmy a seriály se budou točit. Mrzí mne to, protože pak to cítím, jako že všichni kolem mne mají úchylnou touhu v takovém zničeném světě žít, a to mi nahání hrůzu.

A tak raději sleduji SCI-FI, která má šťastný konec a veškerá frustrace z vlastního děje je kompenzovaná šťastným a optimistickým happyendem. Moc jich sice není, ale jsem za ně rád. V poslední době jsem se setkal s jednou verzí takového happyendu, s Battlestar Galactica, televizním seriálem o tom, jak zbytky lidstva prchají před Cylony, stroji, které se proti lidem vzbouřily a snaží se je vyhladit. Po první minisérii jsem byl zklamaný. Znovu téma, které je deprimující, seriál, který bude nekonečný, něco v tom smyslu, že pokaždé se prchající flotila setká s nějakým problémem, který v rámci 40 minut vyřeší, a budou putovat vesmírem do té doby, dokud bude vysoká sledovanost. Asi jako tomu bylo u Star Trek – vesmírná loď Voyager.

Ze začátku tomu osud flotily odpovídal, ale postupem krátké doby jsem svou nechuť k seriálu změnil. Bylo to v okamžiku, když jsem nejen začal přemýšlet o dějové linii, ale také o postavách a situaci, ve které se lidé ocitli. Pokud se stane, že mé podvědomí začne o knize, filmu, v tomto případě o televizním seriálu přemýšlet, je to známka toho, že seriál má mnohem hlubší myšlenku, než by se na první pohled zdálo. Představoval jsem si, čím vším flotila prochází, jaký význam mají podivné vize hlavních postav včetně toho, co způsobilo halucinace Gaiuse Baltara, že stále vidí blondátou sexy Šestku. Ačkoliv byly do příběhu vloženy čas od času díly, které řešily něco mimoběžného od hlavní linie, stále to byl seriál, který měl hlavu a patu a směřoval do jednoho konkrétního bodu – najít Zemi a utéci definitivně Cylonům.

Interiéry i exteriéry byly velmi naturalistické a mnohem více se blížily realu než kupříkladu koberce s plastovou dekorací na velitelském můstku Enterprise. Tím nijak nechci shazovat Star Trek či Star Wars (i já jsem jejich fanda), ale pouze ukázat

rozdíly mezi jednotlivým pojetím příběhu, který je mnohem bližší reálným lidským problémům. Na Galactice se věci rozbíjí, součástky jsou nedostatkové, a pokud došlo k poškození, během rozhovoru v pozadí dělník svařuje konstrukci. Nedělá, jako že svařuje, ale skutečně odletují jiskry a bouchá kladivem. Navíc bitevní souboje se nespolehají na phasery nebo laserové pušky, ale jsou to celoplošné střely z automatických pušek, které udělají díru do hrudi, ze které vystříkne krev.

Špina a zpoceně tváře dokreslují celou atmosféru situace, ve které se lidé ocitají. Divák je navíc natolik pohlcený dějem, že prakticky nevnímá rozdíly mezi Cylony jedné výrobní řady v tom smyslu, že je to jeden herec, ale že je to skutečně klonová kopie. Zejména v momentech, kdy spolu diskutují, vedou spor, hádají se, nebo se mjejí či spolu nastupují do raideru. Triková stránka je velice zdařilá a divák si ani v průběhu napínavé a dramatické scény neuvědomí, že sleduje počítačový trik. Nejen že je na scéně v jednom záběru Sharon a Boomer spolu současně, ale navíc Boomer fyzicky napadne Sharonu; srazí ji na lopatky, klekne jí na hrud' a dost surově ji mydlí. Nebo scéna na poničené Baseship rebelů, kdy Šestka zastřelí druhou Šestku jako kompenzaci za smrt lidské pilotky. Děj je přitom plynulý a práce s kamerou natolik přirozená, že není divák ničím rušen a ani si neuvědomí, že to musí být sestříháno. Je až s podivem, kam mohou tvůrci zajít ve spolupráci s trikovými efekty a počítačovou kompilací.

Vlastní gradování děje poslední série bylo skutečně velmi dobře zpracované, i když jsem nechápal návrat Kary Traceové, jejíž smrt mi na konci předchozí série přišla zvláštní. Ostatně na internetových stránkách BSG.cz jsem našel umně schovanou informaci o tom, že představitelka Starbuck měla podepsanou smlouvu pouze do třetí série, což vzbuzovalo všeobecný dojem, že se s ní v dalších osudech seriálu nepočítá, ale jak se ukázalo, její postava měla ději přinést mnohem více.

Ve čtvrté sezóně bylo posledních pět Cylonů odhaleno, a bitevní loď se vydává na svou poslední cestu do bitvy za unesenou Hérou. Závěr, jak má být. To je to pravé místo pro hrdiny, to je ta správná situace, kdy se poslední dílky skládky zasunou do sebe a vytvoří komplexní obraz celého děje. Finále jsem si skutečně užil včetně prolínání vizí s realitou. Až v posledních minutách divák pochopí, jaký význam měl operní dóm a jakou roli ve všem hraje malé dítě.

Bohužel s výstřelem posledního náboje došlo k absolutnímu zklamání v konečném závěru celého příběhu. Ano, umírající vůdce sice dovedl poslední zbytky lidstva k novému domovu, k nové Zemi, ale jenom proto, abych se dozvěděl, že ve své podstatě mi scénáristé předložili svou verzi o teorii kreacionismu? Z vrcholu blaha jsem se rázem propadl do propasti zklamání. Na to přece tvůrci nepotřebovali čtyři sezóny, to mohli sfouknout během jednoho celovečerního filmu, ne-li v jednom povídkovém dílu Neuvěřitelných příběhů. Co proti tomu Darwinovi pořád mají?

Když vhodíte kámen do louže, hladina se rozvlní a bahno zvíří. Po čase, když se poslední kal usadil na dně, jsem nabyl

dojmu, že se to už jednou stalo. Na začátku sledování seriálu jsem pojal nechut' a zklamání, avšak tím, že jsem o něm začal přemýšlet, objevil jsem jeho nový obzor. Zrovna tak i se závěrečnou dvouhodinovou epizodou „Rozbřesk“. Ač zklamán, myšlenky se začaly znovu hlásit o své slovo a já nabyl dojmu, že podobné téma jsem již někde četl. Ale klasická SCI-FI to nebyla. Jednalo se o epickou fantasy.

Znovu se mi otevřel nový obzor seriálu a já si uvědomil, že místo rytířů na ořích jsem sledoval osudy pilotů v raiderech, místo draků na hrdiny doráželi létající Cyloni a zakončení eposu bylo zrovna tak o konečném osudu dobra a zla prostřednictvím důležité osoby, v tomto případě malé holčičky.

Co na tom, že je koncept děje transformován do vesmíru, můj dojem fantasy zůstává a pojednou vše dávalo smysl. Vize, Cylon číslo šest v halucinacích Gaiuse Baltara, snaha dosáhnout Heru v Operním dómu a posledních pět Cylonů, kteří vlastně nebyli ti zlí, ale naopak se snažili od začátku chránit a pomáhat lidem; začalo to dávat smysl. Neboť veškeré dispute na téma Bůh, osud a Boží záměr mají v jednotlivých částech své opodstatnění, protože veškeré myšlenky směřují pouze k jedinému závěru. Začít znova.

Ale aby to lidé pochopili a uvědomili si své chyby, nestačilo jen utéci, zmizet pronásledovatelům a usadit se někde jinde. Bylo zapotřebí projít očistcem se vším všudy. Dalo by se to přirovnat k povodni. Pokaždé, když voda opadne, ten, kdo se neodstěhuje z říčního koryta, tak má snahu opravit, co bylo poškozeno, a vrátit vše k původní podobě. Nejhorší na povodni je, jak vypovídají sami postižení, není ani tak materiálová škoda, jako nenávratná ztráta fotografií. Vzpomínek, pout na něco, co se stalo. A s tím se člověk nejhůře vyrovnává. Přesto potřebuje sílu, aby se s touto ztrátou vyrovnal, a ona duchovní očista musí být kompletní a až ke kořenům, a jako plevel definitivně

ně zpřetrhat jakékoliv kořeny, které by měly i tu sebemenší snahu o návrat „do starých kolejí“.

Peklo, které Cyloni rozpoutali útokem na dvanáct světů, bylo pouze roznětkou k tomu, aby během čtyř let prožili uprchlíci nejen všechny možné sociální, politické a životní bouře, ale aby byly od základů zpřetrhány veškeré myšlenky a vzpomínky na jakoukoli snahu návratu k civilizované společnosti. O čemž svědčila epizoda pokusu znovuvytvořit společnost na Nové Caprice včetně cylonské okupace, kdy se definitivně potvrdilo, že společné soužití není možné.

Po očistci následuje ráj, který je díky velice dominantní muzice nalezen po zadání souřadnic jako not na klávesnici klavíru. Dobro vyhrálo a Boží záměr byl naplněn. Lidé, kteří zažili hlad, puč, teror, sociální, hmotné i citové strádání, si pojednou uvědomují, že vrátit se k hodnotám před útokem Cylonů skutečně nejde, neboť znovu přináší konflikty. Je jediná cesta. Nalézt pokoru v sebe sama a žít v souladu s „Božím záměrem“ nebo alespoň s něčím, co by dávalo lidské existenci minimální smysl.

Velmi dobře to vystihují dvě věty v posledních minutách seriálu, které zazní při osidlování Země:

„Musím říct, že jsem šokovaný tím, kolik lidí na tuto myšlenku přistoupilo. Býval bych řekl, že dojde ke vzpouře, když mají lidé přijít i o ty malé zbytky pohodlí.“

„Nepodceňujte touhu po čistém štítu, pane Lampkine.“

Je zvláštní, kolika lidem neustále odkazy na Bohy, víru a osud vadí. Alespoň tak jsem nabyl dojmu při prohlížení diskusních fór. Překvapuje mne to, protože historicky prošla Česká země velmi silným náboženským hnutím, které je zejména spjata s Mistrem Janem Husem. Po čtyřicetileté vládě komunistické strany se však podařilo zakořenit dehonestaci pámbičkaření v myslech lidí natolik, že jsou ochotni na jedné straně odsoudit politický komunistický systém za duchovní útlak a prak-

tickou likvidací církve, ale zároveň na druhé straně si nejsme ochotni připustit, že bychom vůbec byli schopni se alespoň na malou chvilku obrátit v modlitbě k Bohu, vyšší moci, která navíc je lidskému uvažování a existenční podstatě přežití druhu nesmírně blízká. Nesmíme tuto vyšší moc nad námi lidmi brát doslova; to by bylo možná dost zavádějící. Ona ostatně jakákoliv diskuze o Boží existenci vede téměř pokaždé do slepé uličky. V mém pohledu v kontextu s výkladem Božího záměru pojatého v Galactice jde spíše o etické svědomí každého člověka, o jakési ruční záchranné brzdě, která v každém z nás drží naše jednání a rozhodování v mantinelech zákona. A můžeme tomu říkat, jak chceme – etika, morálka, svědomí, zákon nebo paragraf.

Pohledme například, kolik Božích muk je vystaveno po celé české zemi a kolik kostelíčků je i v té nejmenší vesničce. Moderní člověk se z technokratického důvodu odvrací od svých sakrálních kořenů a hledá spásu ve virtuálním světě, kde je na běžném pořádku lidské odcizení a anonymita. Člověk, který odmítá mít nad sebou Boží moc v podobě etického kodexu a morální brzdy ať skutečnou nebo fiktivní, má otevřenou cestu k alibistickému sebeospravedlnění v činech, které koná, jako je například tunelování firem, bank, podporování korupce a neprůhledných zakázek. A jak jsem viděl trailery seriálu Caprica, je v mnoha směrech tato má myšlenka i podpořena. A Caprica možná mnohé vysvětlí a pokud zde vše začalo, respektive pokud se člověk vzdálí Bohu vytvořením umělé existence...

Nemohu si pomoci, ale tento vzkaz v pozadí ke mně promlouvá zejména postavou Gaiuse Baltara, geniálního vědce, který zradil lidstvo, své činy se snaží zprvu ospravedlnit čistým vědeckomaterialistickým pohledem na daný problém, ale jak se vyvíjí děj seriálu, mění se i Baltar a postupně opouští technicky materialistický svět a obrací se k bohu, ke kořenům, zpátky, odkud vzešel. Respektive k zemské hroudě a farmaření. V tom spatřuje svůj osud a často zmiňovaný Boží záměr ho k tomu velice nenásilně vede, ač mnohdy velice drsnými metodami. Navíc se mu daří obracet na svou víru i zbytek flotily, která postupně zapomíná na své zničené domovy čím dál tím více a hledá nejen skutečný význam své cesty za novým domovem. A Baltarovo „učení“ nabírá takové síly a významu, že se představitelé flotily během debaty o možnosti rozebrání Galacticy mimo jiné také zajímají, co si o tom všem myslí Gaius Baltar. „*Gaius Baltar?*“ diví se překvapený viceprezident Adama.

Je důležité si uvědomit, že víra na současné Zemi a víra na Caprice je zcela odlišná! Zatímco věřící pozemšťané každou neděli navštěvují kostel ve snaze najít spásu skrze Ježíše, který se za lidi obětoval, na Caprice je víra založená na zcela jiných základech. A pokud budeme akceptovat, že sledujeme fantasy teologii, uvědomíme si, že i Tolkien nebo David Edings psal o božích a náboženstvích, které v pozemském panteonu neznáme.

A na to diskutéri mnohdy zapomínají, protože v celém příběhu mají snahu vidět pouze kovovou konstrukci Galacticy, napínavé vesmírné souboje s ridery a FTL skoky. Pouze o tom ale seriál není. Žádná fantasy není bez bohů, osudu a hrdinů.

Ve své podstatě to Starbuck svou roli v příběhu sama naznačuje. Tato dívka, která je tvrdá nejen sama k sobě, ale i ke svému okolí, nejprve zemře, ale pojednou se záhadně objeví uprostřed jedné z rozhodujících bitev, kterou nechtěně Anders rozhodne ve prospěch lidí. Dlouho jsem přemýšlel, co může znamenat výrok hybrida o tom, že je Kara posel smrti, ale až v okamžiku, kdy během proslovu Lee Adamy zmizí, jsem si uvědomil, že jsem možná chápal formulaci posla smrti špatně.

Kalsická představa o poslu smrti je, že ničí, činí zkázu, někoho může vést do záhuby, ostatně na první pohled se tak Kara chovala. Ale pak jsem si uvědomil, že slovo posel může být chápáno jako vyslanec kohosi. Například Hádeše, boha podsvětí, který ji vrátil spolu s raiderem zpět do příběhu, aby pomohla lidem nalézt Zemi, neboť je to její úděl. Tedy nebyl její hlavní úděl ničit, ale byla vyslána zpět, aby poté, co osvobodí Héru, mohla zavést zbytky lidstva na novou Zemi. Pak mi příběh dával smysl, protože patří k několika hlavním hrdinům, kteří v rámci svatých písem ve svitcích naplňují dávná proroctví.

K vlastnímu seriálu je připojován celovečerní film Plán. Mnoho lidí ho odsuzuje už zejména proto, že se z něj nic nového nedozvědělo, že je to jen sestřih nepoužitých záběrů a že je to pouze marketingový tah, jak vydělat ještě více peněz. Myslí, že název filmu je příliš zavádějící k jinému očekávání, než ve skutečnosti film má. Nejprve si odpovíme na otázku, kdo je hlavní postavou? Je jím Cylon číslo jedna, bratr Cavil, který je ve své podstatě rozněván na své rodiče za to, jakého ho stvořili. Jeho záměrem je potrestat posledních pět, aby pochopti, jakou učinili – alespoň v jeho případě – chybu. K tomu je ochoten vyhladit celé lidstvo v očekávání, že mezi oběťmi budou i jeho stvořitelé a po znovuzrození mu dají za pravdu a zjednájí nápravu.

K jeho překvapení však poznává, že se patrně mýlí, že lecke, kterou hodlal lidem a svým rodičům dát, byla špatná, ostatně pod plachtou nákladního automobilu se na to Anderse opatrně ptá: „*Byli by lidé ochotni odpustit Cylonům?*“ Setkává se s odmítnutím a stále více se utápí v pochybnostech, zda učinil správně. Možná proto není schopen ve výsledku zastřelit jak Anderse tak i Karu.

A o tom je celý Plán. O přesvědčeném Cylonovi Cavilovi, jenž chce kvůli důkazu o své pravdě vyhubit do posledního celé lidstvo a který postupem času zjišťuje, že i on, stroj, se může mýlit a dělat chyby. Je důležité vnímat děj a jednotlivé kopie Jedničky zvlášť, dávat je postupně do vzájemných souvislostí a ne jenom pasivně čekat, že se dozvím z filmu něco nového. V okamžiku, kdy stojí v přechodové komoře Galacticy, v krátkosti nastalou situaci Cavil komentuje velmi zajímavým rozhovorem se svým druhým já: „*Opravdu si myslíš, že byla chyba útočit na lidi?*“

„*Dost silně, ano.*“

„*Víš, že až se přeneseme mezi ostatní, tak tvoje divné nápady budou umlčeny.*“

„*Nápady se zdají divné, jen dokud je nevyzkoušíš, bratře. Měli jsme výbuch hněvu v podobě pohromy, protože jsme chtěli, aby si nás, Jedniček, vážili víc než lidstva. Víc než jejich vlastní historie a krve. Nechtěli jsme, aby nás milovali. Chtěli*

jsme, aby s námi zacházeli slušně. Chtěli jsme být přivinuti k prsu, být hýčkáni a navoněni a označováni za pány vesmíru.“

„Ano, dobře, kdyby lidi zemřeli...“

„Naši rodiče by pro ně truchlili. Rozhodně by je víc milovali.“

Určitě bychom v prchající flotile našli mnoho dalších témat, které by stály za to ztvárnit a zpracovat do dalších dílů. Minimálně jedna série se sociálně-psychologickou tematikou by se dala natočit. Zejména už proto, že pokud člověk strádá jednou ze tří základních potřeb (rozmnožování, vylučování, potrava), vždy se najde materiál ke zpracování a o napětí by nebyla nouze. Ale čeho je moc, toho je příliš a seriálový příběh skončil v tom správném okamžiku.

To je veliké plus celého seriálu. Jiné populární TV série jsou téměř nekonečné, a nové díly se točí, dokud trvá vysoká sledovanost. Jak jsem se dočetl, původní seriál Battlestar Galactica dokonce takový osud měl, ba jedna reinkarnace seriálu je natolik „odporná“, že ji všichni fanoušci vystřelili do Slunce a odstranili o ní ve Wikipedii veškeré odkazy. Už s ohledem na to, že se (alespoň podle mého) jedná o fantasy epos zařazený do reálií vesmíru a kosmických lodí, Galactica má nejen epilog, ale i svůj vypointovaný odkaz. Z toho důvodu se jedná o jedinečný a odvážný počin. A je to jen dobře, protože svým zpracováním ukázala nové možnosti vyprávění.

Navíc jako každá pořádná fantasy skončil příběh dobře. Dobro zvítězilo nad zlem a lidstvo byl nejen zachráněno, ale zároveň našlo své kořeny tím, že na Zemi neměli lidé snahu znovu obnovit ztracenou civilizaci, ale osídlit kontinenty tak, aby se zvýšila šance na přežití. A to je pro mne velmi sympatické. Tak to mám rád.

Pokud bychom chtěli objektivně hodnotit seriál, bylo by zapotřebí jej zhlednout ještě jednou, dát si znovu do kontextu veškeré posloupnosti děje, detaily i bezvýznamné epizody, a v takto sestaveném rámu mu přidělit jednoznačné ohodnocení. Nyní mohu jen konstatovat, že je seriál uzavřen sám v komplexním dějovém rámu, že nemá slepé myšlenky ani výrazná hluchá místa a že autoři rozhodně věděli, co chtějí točit a jaké bude zakončení, již od začátku. Jen je třeba bedlivě a pozorně sledovat a poslouchat.

Mnoho věcí je díky filmu Plán vysvětleno, zejména pohnutky, které vedly po čtyřiceti letech míru k útoku na kolonie, a proč dal Cavil model Diany k ledu a proč tak tvrdohlavě odmítal možnost, že by ve flotile mohlo být posledních pět (no protože v tom všem měl prsty!). Ale i přesto zde, alespoň pro mne, zůstává jedna veliká záhada. Kdo dal admirálovi Adamovi na stůl složený papír s informací o tom, že existuje pouze dvanáct Cylonských modelů? Bohové! Rozhodně se rád na seriál znovu podívám. Tak pravím!

Dušan Hrazdila

Petr Heteša: Ruská ruleta

„Vím úplně přesně, kdy to všechno začalo. Bylo to 18. června. Nejdřív přišel Ivan Baburov, padesátník se supím nosem, že se mu ztratila mrtvola. Žena, 28 let, už připravená na zavazecím stole. Do pece však nedorazila. Odpoledne mě pak navštívil Malcolm, místní obchodník (s bílým masem, ovšem ne rybím či kuřecím). Jemu naopak mrtvola přebývala. A nebyla to ženská, ale prý chlap kolem čtyřicítky. A potřeboval se jí nenápadně zbavit.“ (str. 8)

Ano, je to tak. Igorovi, který vede krematorium v Moskvě, se začnou ztrácet mrtvoly takřka ze chřtánu pece. Divné není jen to, že k takovým krádežím dochází nepozorovaně, ale zejména to, co by kdo chtěl dělat s nepříliš čerstvými nebožtíky.

Igor ale není včera narozený a nějaké ty známosti taky má. Takže se jednak snaží zabránit dalším krádežím, jednak začne strkat nos, kam by neměl. V tom okamžiku se pochopitelně začnou dít ještě šilenější věci. Toho ale bohdá nebude, aby kovaný pohřebák z krematoria utíkal...

Nejnovější kniha Petra Heteši je od prvního odstavce opravdu vtipná a svižná. A taky poněkud bizarní, protože čtenář nemá, společně s Igorem, sebemenší tušení, co se může dít. Spekuluje: Ti mrtví musí ožít. Ale to už by se někde musel nějaký objevit! Dobrá, takže nějaká konspirace zneužívající lidská těla? A ono pořád nic, nic, nic.

Až konečně...

Zatímco na prvních dvou stovkách stránek se čtenář ještě chvěje blahem a přirovnává díky vtipu a bizarnosti Ruskou ruletu ke kultovní italské eroticko-hororové komedii Dellamorte Dellamore, někde ve třetí stovice ho to přejde a text mu začne připadat otravně ukecaný. K nadšení moc nepřispívá ani nepříliš zajímavé rozřešení záhady.

Text sice na vtipu neztrácí až do poslední stránky, ale to jaksi nestačí. Kdyby měla kniha propracovanější a exotičtější rozuzlení, mohl to být kult. Kdyby obsahovala více akce, mohla to být bezva akční kniha. Takhle je to prostě jen přes čtyři strany svižných dialogů a monologů. Což sice není zlé, ale my víme, že Petr Heteša to umí lépe.

Ruská ruleta zůstává příjemnou zábavou, ale zkrátka jí cosi chybí. Zato obálce Juraje Maxona nechybí nic, dokonce si při pozorném prohlédnutí po přečtení knihy uvědomíte, že pozoruhodně koresponduje s textem uvnitř, což přece jen nebývá vždy zvykem, a je to rozhodně příjemný bonus. To, a pochopitelně tvůrčí schopnosti velikána československého (dobrá, slovenského) malířství. Tvorbu Juraje Maxona jsme v uplynulých letech nevidali na českých obálkách tak často jako na sklonku minulého století a jistě mluvím i za laskavého čtenáře, když řeknu, že jsme rádi, že se opět vrací.

Takže komu můžu tuto knihu s klidným svědomím doporučit? Těm, kdo potřebují vypnout úplně, až tak, že nechťejí sledovat ani děj, a jen se chtějí opájet lehkým psaným slovem. Nebo prostě čtenářům, pro které je vhodně zvolené slovo fetišem.

Lament

Brokilon 2011, obálka Juraj Maxon, 418 str., cena 278 Kč

Časem s vědou – červenec a srpen o velkých činech a lidech vědy

V létě 1644 píše Evangelista Torricelli, žák již zvěčnělého Galilea, poprvé o svém objevu atmosférického tlaku včetně slavného výroku: „Strach přírody z prázdnoty platí jen do výšky 76 centimetrů“ (rtuťového sloupce, zhruba deseti metrů vody).

Pět let nato si magdeburský purkmistr Otto Guericke zajel do Norimberka prohlédnout dílnu na hasičské stříkačky – v době dřevěných domů věru užitečný artikl. A jelikož byl vedle práva vzdělán též v technice, při pohledu na pumpy ho napadlo: Co by se stalo, kdybych vyčerpával vodu z uzavřeného prostoru? Projeví se i tady staré pravidlo o horroru vacui?

O dalších pět let později, v červnu 1654, na říšském sněmu v Řezně, předvádí Guericke pokusy „se vzduchoprázdnotou“: Váží vzduch, nasává vodu do výšky přes devět

metrů, inscenuje efektní imploze nádob se slabšími stěnami, to vše ve snaze upoutat pozornost císaře Ferdinanda III. (chce po něm navrácení v třicetileté válce ztracených privilegií pro své město). Zatímco experimenty sklídily všeobecný aplaus, panovník ho ani nevyslechl.

Zklamaný Guericke pak našel útěchu ve výzkumu vakua. Předvedl, že dva cm silné měděné polokoule (později zvané magdeburské, u nás dříve též „děvinské“; „magd“ je staroněmecky dívka) o průměru jeden loket (cca $2/3 - 3/4$ m podle kraje, odtud rčení „měřit dvojm loktem“), dokonale zabroušené a přiložené k sobě, po evakuaci neodtrhlo ani osm párů koní (lze vypočítat, že po jejich maximálním vyčerpání držel polokoule pohromadě atmosférický tlak odpovídající síle až čtyři tuny). Však i to bylo našemu fyzikálnímu cirkusakovi málo; ještě efektnější variantu předváděl v létě 1661: Dvacet mužů povytáhlo píst z měděného válce, dokud jim v tom tlak vzduchu na vnější stranu pístu nezabránil. K tomuto válci Guericke přes trubici s kohoutem přišrouboval jinou, předem hluboce vakuovanou nádobu. Když pak oba prostory spojil, podtlak ve válci ještě stoupl... Pouhé otočení kohoutkem tak dokázalo zaloumat dvacítkou urostlých chlapů!

Když Guericke v roce 1686 zemřel (v nedožitých čtyřiaosmdesáti, z nichž čtvrt století řídil Magdeburk), z jeho písemností vyplynulo, že na své pokusy vydal dvacet tisíc tolarů, sumu tehdy jaksepatří účtyhodnou. Jakou asi hodnotu mělo to, co si za ně od přírody „koupil“?

Někdy kolem roku 1796 manchesterský učitel John Dalton analyzoval dva zajímavé plyny – „olejotvorový“ (etylen, $\text{CH}_2=\text{CH}_2$) a „bahenni“ (metan, CH_4). Zjistil, že v prvním je váhový poměr uhlíku k vodíku 6:1, ve druhém 6:2. Skutečnost, že jeden plyn obsahuje přesně dvakrát tolik vodíku než druhý, ho upoutala. „To přece nemůže být samo sebou... Jaký asi je vnitřní význam té podivuhodné jednoduchosti

vztahů?“ Začal tedy systematicky studovat i zastoupení prvků v jiných sloučeninách. A pořád nacházel jen poměry malých celých čísel (na rozdíl od homogenních směsí s poměrem složek takřka libovolným). V úporné snaze přijít věci na kloub dospěl roku 1802 k názoru, že při slučování prvků nedochází k jakémusi spojitému prolnutí jejich mas, jak se dosud myslelo, nýbrž že spolu musí reagovat jednotlivé „kusy“ prvků. Atomů. S tím, že stejné jsou pouze atomy téhož prvku, atomy prvků různých liší se váhou. Hmotnosti atomů různých prvků mají se k sobě v poměru celých čísel a jsou celistvým násobkem hmotnosti atomu nejlehčího prvku – vodíku.

Daltonova jednoduchá (atomová) teorie však nefungovala na chemické reakce v plynné fázi. Dalton totiž coby skalní

newtonovský mechanista považoval atomy za nestlačitelná tělíska se stálým objemem v prostoru, takže znásobení počtu atomů při reakci muselo přinést odpovídající znásobení objemu produktu. A teď si vezměme reakci 2 objemů vodíku (2 N atomů) s jedním objemem kyslíku (1 N atomů). Podle Daltona („částice“ vody obsahuje (2+1) N atomů, tudíž by měly vzniknout tři objemy vodní páry (vše vždy za stejné teploty a tlaku)). Vznikaly však objemy dva!

Vysvětlení podal italský hrabě, právník a přírodovědec Amedeo Avogadro. Podle něho nejmenším kvantem prvků i sloučenin, které může samostatně existovat v plynném stavu, je nový druh částice složené ze dvou či více zreagovaných atomů. Avogadro ji nazval termínem francouzských učenců Gassendiho a Descarta **molekula** (latinsky *malá hmota*). Z výše řečeného rovněž vyplývá tvrzení nazývané nyní Avogadrův zákon: Stejné objemy plynů (tedy i par vysoko nad bodem varu příslušných kapalin) za stejného tlaku a teploty obsahují stejné množství molekul.

To vše Avogadro poprvé publikoval v čísle francouzského časopisu *Journal de Physique* z července 1811 (v té době už působil jako profesor fyziky na lyceu v severoitalském městěčku Vercelli).

Trvalo však ještě 50 let, než byla molekula uznána, a dokonce celé století, než byla bezpochybně prokázána.

Roku 1889 se výprava Klubu českých turistů vrátila ze Světové výstavy v Paříži okouzlena lanovkou i právě otevřenou Eiffelovou věží a ihned začala plédovat za rok starý návrh vrchního inženýra První Českomoravské továrny na stroje Františka Prášila na stavbu rozhledny „eiffelovského“ typu. Hle, jak mohly postupovat věci tohoto rozsahu v rakouském útlaku: 23. 6. 1890 je založeno družstvo rozhledny, 26. 10. akcionáři požádali Českomoravskou o vypracování plánů a rozpočtu, 7. 3. 1891 je schválili a uzavřeli se strojírnu „smlouvu o dílo“ (za 32 000 zlatých). Zemní práce na vrcholku Petřína začaly 13. 3. (hloubka základů 11 metrů), montáž ocelové konstrukce 11. 5. pod řízením inženýra J. Schillera. Nu, a **20. srpna 1891** je 168tunová a 60metrová věž snýtovaná z ocelových profilů otevřena veřejnosti! Návštěvníci na ni mohou vyjet výtahem na plynový pohon nebo vystoupat jedním šroubovicovým schodištěm o 299 stupních (a sejít druhým). Petřínská rozhledna se stává vrcholem právě probíhající Jubilejní výstavy.

Koncem roku 1819 profesor fyziky na kodaňské univerzitě Hans Christian Oersted náhodou objevil magnetické účinky elektrického proudu. Za pár měsíců François Arago elektricky zmagnetizoval železo a v září roku dvacátého podal André Marie Ampère výklad účinků elektrického proudu na magnetku. Z nich mimo jiné vyplývá, že magnetický pól má sklon k rotaci kolem drátu protékajícího elektrickým proudem. Anglický chemik William Wollaston usoudil, že i naopak: vodič proud měl by tihnout k rotaci kolem magnetického pólu. Počátkem roku 1821 se v londýnském Royal Institution pokusil toto tvrzení experimentálně prokázat. Nepodařilo se. Brzy nato (dohromady ani ne dva roky po Oerstedově objevu) vycházejí první *Dějiny elektromagnetismu*. Jejich autorem je jeden ze svědků Wollastonova nezdaru, skromný asistent v Královském ústavu jménem Michael Faraday. Tenhle talentovaný samouk snad nejlépe z přítomných chápe cíl i význam pokusu. A poněvadž je experimentální génius, dočká se úspěchu. Ne ovšem přes noc, nýbrž skoro za rok (i proto, že jako laborant má spoustu jiné práce). Stane se tedy, že právě na Hod boží vánoční 1821 (první ve stavu manželském) rozlehně se schodištěm sídla Royal Institution, kde Faraday v podkroví bydlí a v přízemí bádá, tento výkřik: „Sáro, pojď honem dolů podívat se na ten tanec!“

„Teď ne, spálila by se mi husa,“ zní odpověď.

„K čertu s husou! Pojď a sleduj!“

Vánoční „tančící“ aparatura je demonstrací vtípů i jednoduchosti: v jedné nádobce obíhá po kuželové dráze pohyblivě zavěšený vodič, v druhé podobně, ale v opačném směru obíhá pohyblivě opřený tenký tyčový magnet. Sára se tedy dívá a po tváři jí tečou slzy. Ne snad štěstím nad tím, že vidí první elek-

tromotor (zatím ovšem ještě ne elektromagnetický), nýbrž proto, že před ní její jinak mírný a hluboce věřící manžel poprvé (a jak se ukáže i naposledy) zaklel. Na oslavu i usmířenou jdou pak do divadla. K večeři mají připálenou husu.

Wollaston se trochu čuří nad ztrátou priority, ale Faraday už myslí na něco jiného: Když elektrický proud budí magnetismus, proč by naopak nešlo „proměnit magnetismus v elektřinu“? Pro *Dějiny*, o nichž byla řeč, zopakoval všechny dosud známé pokusy...

Nyní se pouští do tisíců nových... a přestože má pohromadě veškeré teoretické ingredience (Oersted, Arago, Ampère aj.), potvrzuje mu přesně deset roků, než oříšek rozlouskne – postupem sice vzorově systematickým, leč nakonec přece trochu náhodou... Jednou si totiž postaví jakýsi „transformátor“. Primární cívku navinutou na železném jádře prohnání poměrně

značný stejnosměrný proud (ze 100článekové baterie). V ustáleném stavu se samozřejmě neděje nic, zato při zapnutí a vypnutí sebou ručička galvanometru v sekundárním obvodu (s cívku navinutou na stejném jádře) šubne. Tedy nikoli samo magnetické pole, jak se všichni domnívali, ale jeho změna vytváří (dle Faradaye indukuje) kýžený proud... Toho dne **29. srpna 1831** tedy chlapík, který kdysi napsal pojednání o dvacetiměsíčních dějinách elektromagnetismu, otevírá (zatím 180leté) dějiny elektrotechniky.

Když pak koncem roku 1831 Faraday svůj objev předváděl na veřejnosti, zeptal se ho jeden z prominentních hostů Robert Peel, bývalý ministr vnitra („vynálezce“ uniformované policie; dnešní britští „bobbies“ jsou po něm „robertci“) a budoucí premiér: „To všechno je sice hezké, ale k čemu to vlastně bude?“

Faraday odpověděl: „Nevím. Vím ale, že na to vládla uvalí daň...“

Peelovu otázku zodpověděl roku 1867 – v roce Faradayovy smrti – Werner Siemens konstrukcí univerzálně použitelného dynama s vlastním buzením. Od té doby lze vyrábět elektrický proud levně a ve velkém. Dlouho však jen místně, proto si spotřebiče „vozily“ své zdroje s sebou (jak tomu bylo např. **18. srpna 1881** v plzeňském divadle, kde se veřejnosti poprvé představuje Křižíkova oblouková lampa, nebo jak tomu je právě teď v létě 1891 na pražské Jubilejní výstavě, kam od **18. července 1891** jezdí Křižíkova tramvaj a kde na Výstavišti u Královské obory tryská nádherně osvětlená Křižíkova fontána).

28. srpna 1891 v osm večer se však na jiném výstavišti (ve Frankfurtu nad Mohanem) zásluhou inženýra Oscara Millera rozsvěcejí světla napájená generátorem poháněným vodopádem ve 180 km vzdáleném Lauffenu. Třívodičové vedení (průměr drátů 4 mm) přenáší výkon necelých 300 kW při napětí 20 kV (a účinnosti přenosu 75 %). Věk elektřiny coby všude dostupné energie začíná dnes.

František Houdek

DOGMA

ODPOSLECHNUTO:

„No, přeci kdyby skutečně umírali hladu, nebylo by jich tolik, ne?“
Lucie Lukačovičová

PŘEČTENO V MAILU:

„Zprava: Dobry den chtel jsem se Vas jestli nemate tento obchod nenachazi nekde v Ostrave??? Dkuji za kladnou odpoved.. S pozdravem p. CENZUROVÁNO“

SIMONA MONYOVÁ – když jsem zaregistroval první zprávu (bez zmínky o podezřelém) o její smrti, řekl jsem si: vážně už autorská prestiž stoupla v Česku natolik, že jsou úspěšní autoři vraždění těmi neúspěšnými? Pak se ze všeho vyklubala banální manželská tragédie... Když se následně objevily zmínky, že nepsala autobiograficky a vůbec ne špatně, otevřel jsem její poslední knihu Srdcebolý. Na prvních dvaceti stránkách tam hlavní hrdinka – úspěšná spisovatelka knih víceméně pro ženy (a co byla Simona jiného?) – v ich-formě vypráví o konci již druhého manželství (Simona byla dvakrát vdaná), ve kterém vyvdala druhého syna (Simona měla tři, posledního z druhého manželství)... Asi už vážně nechápu význam slova autobiografický...

FILMY:

BARBAR CONAN – snad byla i snaha vyjít z Howarda, ale zoufale chyběly schopnosti, takže výsledek občas překračuje hranice nechtěné sebedeparodie. Dost velká nuda, kterou zaháníte vzpomínáním na to, jak geniální, vpravdě shakespearovský herec byl Arnie proti Jasonu Momoyovi, jenž vypadá jako kříženec plázevého povaleče a padoucha ze Star Wars (ovšem nic proti SW).

HARRY POTTER A RELIKVIE SMRTI I + II – celkem ušel, ale bráno z čistě filmařského hlediska by jeden tříhodinový film udělal více parády. Navíc finále vysvětlilo problém s majiteli hůlek jasněji než Rowlingová sama.

MEGAMYSL – animák superhrdinštější, než je řada novodobých „komiksových“ filmů. Má lepší příběh než Já padouch, který ale nabídl lepší vtipy...

NA VLÁSKU – přestože trpím velkou averzí vůči koním, tady jsem poprvé viděl nějakého, kterého bych si ochotně pořídil. Jinak málo dobrého humoru na moc romantiky, ale dalo se to vydržet.

PIRÁTI Z KARIBIKU: NA VLNÁCH PODIVNA – ještě slušné, ale pomalu se to mění ve výpravny seriál. Propad sice není tak výrazný jako u Terminátora, ale někdejší okouzlení je pryč a polonahé mořské panny to nezachráně. Bod navíc za udržení drsné linie v romantice, dva body dolů na nezvládnutou španělskou zápletku.

OBŘAD – celkem působivý snímek pro všechny, kterým nevadí prováhat celý film nad tím, co je a co není skutečnost, pravda, lež...

Filip Gotfríd

Parcon: Jak dál Dodatek psaný po Parconu

Na Parcon jsme jeli. Moc se mi tam líbilo, neslo se to v takovém nostalgicko-vzpomínkovém duchu a bylo to velmi komorní. Z reakcí a reportáží na webu lze soudit, že nejsme sami, kdo si to skvěle užil (a kdo oceňuje PRÁVĚ ten menší rozsah), ale Vašek Pravda s výsledkem myslím spokojený není, a to z naprosto stejného důvodu, z jakého se to lidem líbilo – protože jich nepřijelo tolik, aby se to vyplatilo. Celá organizační struktura, nastavená na rozměry Festivalu Fantazie, je pro takhle malý con předimenzovaná a vůbec ji spouštět, to je jako kdyby v tiskárně zapnuli rotačku jen kvůli Interkomu. Proto si i po letošním (pro nás vydařeném) Parconu myslím, že přeměna Parconu na menší, exkluzivnější a do určité míry ‚samoseorganizující‘ dinocon bez by mohla být schůdná cesta.

Znamenalo by to:

- omezit počet účastníků na 100–200;
- vybrat místo tak, aby v něm zázemí už bylo (restaurace, bar)
- to by snížilo nároky na organizátory;
- jako podmínku účasti stanovit plnoletost, aby každý odpověděl za sebe – dťto;
- brutálně omezit program typu ‚referát opsaný z wikipedie‘; když už přednášky, tak o něčem z osobní/pracovní zkušenosti přednášejícího – co posluchač na webu nenajde a od nikoho jiného neuslyší; a i v tomto případě se spíš než o čistotu přednášky snažit o něco jako ‚konzultační hodiny‘;

– když už literární pořad s autory, tak radši udělat čtení ukázky, rozbor a diskusi přímo k té konkrétní věci; to by bylo ve skutečnosti zábavnější a méně trapné než ty introvertní ubožáky nutit, aby dělali estrádní show a snažili se na pódiu křečovitě vypořít vtipné bonmoty;

– podpořit program, který napomáhá tomu, aby všichni účastníci mohli promluvit a nedělili se tak striktně na ‚baviče‘ a ‚obecenstvo‘ – diskuse, workshopy (a pomohla by i taková drobnost jako dávat židle zásadně do kruhu a ne do řad jako ve škole), bleší trh;

– a zavést program vysloveně ‚večírkový‘, napomáhající seznámení. V ideálním světě by se konal raut (bez řvoucí hudby!) a úkolem orgů by nebylo zapojovat zpětný projektor, nýbrž proplétat se mezi hosty, o všech něco vědět, brát nesmělé nováčky pod křídlo a nenápadně seznamovat lidi navzájem – čili přesně to, co by měli správně dělat hostitelé na večírcích. To je samozřejmě TĚŽŠÍ než zapojovat zpětný projektor a v našem reálném světě je to meta obtížně dosažitelná; ale pro začátek by možná pomohla aspoň ta výše zmiňovaná vlastivědná procházka po okolí, protože při takovém neodvratném proplétání osob je větší šance dát se s někým novým do řeči, než když pevně semknutý hrozen známých sedí u baru zavile jako terakotová armáda.

Abych to shrnula: byl by to zkrátka con, kde si lidé na férovu přiznají, že tam nejedou kvůli anonymnímu příjmu informací, nýbrž kvůli osobním kontaktům; a veškerá organizace by se zaměřila na to, aby jim to usnadnila.

Vilma

ČS FANDOM

Vítězové 30. ročníku Ceny Karla Čapka

Na Parconu 2011 v Chotěboři byly vyhlášeny výsledky Ceny Karla Čapka. V jednotlivých kategoriích se na předních pozicích umístily následující práce:

Mikropovídka

1. Ivan Mls: Penzi vezdejší dej nám dnes... (cena **Pulec**)
2. Karel Doležal: Adresát nezastižen
3. Kateřina Korábková: Nestrkej kočku do kuchyně!

Krátká povídka

1. Dana Rusková: Pavouček pro štěstí (cena **Pulec**)
2. Karel Doležal: Políčko
3. Petr Plaček: Sušené mouchy
4. Tereza Kovanicová: Zde nejsou draci
5. Hanuš Seiner: Malá mořská víla

Povídka

1. Jiří Dluhoš: Zelené světlo domova (cena **Pulec**)
2. Václava Molcarová: Prim(a) budoucnost
3. Daniel Klimek: Odyseove sny
4. Karel Doležal: Karty nelžou
5. Daniel Tučka: Nebe, peklo, ráj

Novela

1. Martin Gilar: Zamrzlý vesmír (cena **Mlok**)
Nejúspěšnějším nováčkem v soutěži se stal Karel Doležal, kterému byla udělena cena Skokan.
Se všemi uvedenými pracemi můžete seznámit ve sborníku Mlok 2011.

Ceny Čs. fandomu

Kromě vyhlášení CKČ byly na Parconu předány i ceny Československého fandomu. **Mloka za zásluhy získal Juraj To-man, cenu Ludvík si odnesl Vlado Riša.**

Cenu presidenta ČS fandomu získal **Václav Pravda.**

Aquila

Aeronautilus 2011

Stránky Aeronautila zatím aktualizované nejsou, ale další ročník byl fanoušky na FF udělen 9. července 2011. Lóže se bude udělovat na podzim tohoto roku na conu FanCity pro Velmistra žánru.

Organizátor – Pavel Mikuláščík

Autor – František Novotný

Web – Daemon.cz

Povídka – Martina Šrámková (Daleká cesta do Tipperary; in Zábij/zachraň svého mimozemšťana, MF 2010)

Obálka – Jan Doležálek – Století páry (Triton, 2010)

Kniha – Pavel Renčín - Labyrint (Argo 2010)

Výsledky 22. ročníku soutěže o Stříbrnělesklý halmochron

1	Zelníček Richard	Nejvýznamnější zubař v dějinách sci-fi	365
2	Čermáková Libuše	Dutolebí	160
3	Charvát Jiří	Setkání	159
4	Ivaničová Martina	Camera obscura	154
5	Veverka Marek	Čas byl na jeho straně	147
6	Jarchovský Zdeněk	Konec projekt Philadelphia	146
7	Němec Vladimír	Síla vůle	140
8	Vykoukal Jaromír	Drahý dědečku...	132
9	Vinický Pavel	Pozor na Lilith	129
10	Heveroch Tomáš	Den, kdy hudba nezemřela	124
11	Rác Jiří	Tvárci času	113
12	Černý Jakub	Konkvistador	101
13	Hlaváčková Andrea	Cesta do minulosti	92
13	Hlaváčková Andrea	Normální dny ne úplně normální zaklínačky	92
15	Štěcha Petr	Za poslední prošlápnutou plechovkou	83
16	Kolář Jiří	Návrat	77
17	Doboš Václav	Garnitura Člověk	76
18	Doboš Václav	Skarab	74
18	Kolář Jiří	Mimozemšťan	74
18	Puškárová Nikola	Návštěva v budoucnosti	74
21	Kolář Jiří	Asfaltová krajina	62

Pořadatelé děkují tradičnímu sponzorovi – nakladatelství **LASER-BOOKS** za knižní odměny pro vítěze.

Petr Kaufner

NON FICTION

Richard Dawkins

Největší show pod sluncem

Nejznámější popularizátor evoluční teorie ve svých minulých knihách evoluci hlavně vysvětloval, ale nyní, asi jak natvrdo populace roste (už tu máme i islámské kreacionisty), pociťuje potřebu předvést širokou paletu jejich důkazů a poukázat na některé oblíbené omyly typu chybějící článek či vývoj od nižších živočichů k vyšším.

Nicméně v knize najde hodně i ten, kdo o evoluci ví své a nepotřebuje další důkazy. Třeba povídku Teda Chianga *Dvaasedmdesát písmen* (str. 11) dobře ve všech souvislostech pochopíte až po přečtení Dawkingova krátkého exkursu do dějin embryologie. Preformismus, ovisté proti animakulismům :-)

Dokořán, Argo 2011, 408 stran + barevné přílohy na křídě, 499 Kč

Joseph Campbell ve své práci *Mýty západu*⁸² vyslovil čtyři body – čtyři základní funkce mytologie, které má ve společnosti plnit a dnes již neplní. Ve zkratce:

1) funkce vyvolávající a posilující pocit posvátné bázně z tajemství bytí – prvotní stavební prvek náboženství. Evokuje v lidech posvátnou bázeň nebo úctu před něčím, co je větší než oni. Kdysi z tohoto zdroje čerpali proroci, dnes je doménou umělců a básníků.

2) funkce vysvětlující kosmologii – jak co funguje a z čeho je to udělané. Věda sice odpovídá, ale laik tomu nerozumí, takže stále nic nechápe. Leckdo se obrací k biblické Genesis, ale je pronásledován duchem Darwina a moderní astronomie.

3) funkce ustalující a podporující současný společenský řád – určuje sociologické vazby, integruje jednotlivce ve skupinu a říká jim, jak se mají chovat. Tento bod by měl ustavit „systém postojů“, které by společnost vedly k jejímu cíli. Člověk už nemá vyšší motivaci (zákony pocházející od Boha), takže se musí držet zákonů a společensky etablovaného práva. Zákony jsou konvenční, nikoli absolutní – jejich porušením neurážíme Boha, ale člověka. Nemáme skutečnou vnitřní motivaci, proč se se svými zákony ztotožnit. Jistě, vždy je tu vidina trestu, ale opět pouze pozemského.

4) funkce zasvěcení jedince do řádu realit jeho vlastní duše, vedení ho k duchovnímu obohacení a uvědomění. Zastupuje životního učitele, říká člověku, jak svůj život za všech okolností prožít co nejlépe ve prospěch společenskému řádu. Princip ega má být vymazán ve prospěch vyšší hierarchie; jedince a jeho svobodu lze obětovat, pokud je to pro blaho celku nutné. V tomto bodě jako jediném možná nezaostáváme: *Můžeme přijmout jako důkaz vyspělého postavení Evropy ve vyjadřování úcty k jedinci, že zatímco Hitlerův masakr 5 000 000 Židů vyvolá (a právem) hrůzu na všech stranách, tak Stalinův masakr 25 000 000 Rusů přechází téměř bez povšimnutí a současné čínské vraždění je zcela přehlíženo.*⁸³ Nemáme ovšem žádné ustanovení, které by nám to pomohlo pochopit a přenést se přes to. Chybí nám střed světa, ke kterému by bylo možné se obracet. Je zde impotentní náboženství, hrozící za neakceptování jeho řádu peklem, a knihy pozitivní psychologie, které víc než návod „jak žít naplno“ plní kapsy obchodníků. Člověk, plný pocitu nedůležitosti, je sám uprostřed něčeho, co namísto odpovídání otázek mlčí.

Základem všech čtyř bodů je předpoklad, že se celá společnost ztotožnila s nějakým mýtem a že jej naplňuje. Např. každý jedinec ví, že vesmír řídí „velký duch“, že všichni jsou jeho dětmi, že krást a zabíjet zkrátka není správné. Žít naplno znamená žít v souladu s vesmírem, jehož je vládce a zákonodárce v jedné osobě ztělesněním. Možná to zní poněkud primitivně, ale říci to jinými slovy, stalo by se to aktuálním i pro dnešní svět.

Dnešní civilizaci takový plnohodnotný mýtus chybí. Jistě, bohu financí se podřizuje celý svět, avšak vody ekonomiky jsou natolik složité a abstraktní, že návod na život neposkytnou.

Neil Gaiman náš svět zabydlel bohy a nadpřirozenými bytostmi vyplývajícími z dobře známých tradic. Přesně ve smyslu naší kultury popisuje věci, které nám připadají povědomé, ačkoli je svou racionální myslí v běžném životě nechceme přijmout. Tvoří řád existence, který funguje a odpovídá na všechno, co bychom chtěli vědět. Gaimanův čtenář se při troše dobré vůle může ocitnout ve světě, který najednou dostal smysl a jehož funkci konečně pochopil. V Sandmanovi je tento proces nejjasnější: přítomnost sedmičky Věčných a prokazatelná existence bohů včetně jejich materiálních forem dostatečně ilustrují, co mám na mysli.

Věční jsou tady od toho, aby dávali hranice světu. Každý z nich jednak zastává svou funkci, jednak svým samotným bytím vymezuje vlastní opak: Smrt vymezuje život, Zkáza vymezuje tvoření, Zoufalství naději, Osud svobodu a Sen, ten zastává funkci pro nás asi nejdůležitější: vymezuje realitu.⁸⁴ Dostáváme tím odpovědi na většinu případných „proč“ i „jak“.

Aby to bylo srozumitelné i modernímu racionálnímu skeptikovi, promluví o předchozím odstavci jazykem vědy, byť neexaktní: Pán snů, Morfeus, Lord Tvůrce atd., přesně nahrává jungovskému i Campellovu popisu „vzniku mýtů ve snech“. Následující odstavce platí i pro ostatní Věčné:

*Sen je osobní zkušenost z hluboké, temné roviny, která podepírá naše vědomé životy, mýtus je sen, který sní společnost. Mýtus je veřejný sen a sen zase soukromý mýtus.*⁸⁵

Kolektivní nevědomí je souhrn všech zkušeností lidského druhu od počátku světa. A jak jinak, než skrze Snění se k této pokladnici dostat? Pán snů je ten, kdo má od pokladny klíče. Je ten, kdo jediný ovlivňuje, co se z kolektivního vědomí dostane na svět a co ne. Dohlíží nad vznikem mýtů a právě obroda mýtu je možná východiskem z moderní lidské krize.⁸⁶

81 Tamtéž. s. 224

82 CAMPBELL, J. *Mýty západu: Představy o bozích v dějinách civilizace*. Praha, 2004. s. 491-494.

83 CAMPBELL, J. *Mýty západu: Představy o bozích v dějinách civilizace*. s. 493

84 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 8:16

85 RAUCH, S. *In Search of the Modern Myth*. s. 22

*Nikdo nezpochybňuje důležitost vědomé (bdělé) zkušenosti; proč bychom tedy měli zpochybňovat důležitost podvědomého dění?*⁸⁷

Věční tedy mohou ožít jako součást nás samých; usadí se, jak by řekl Jung, v kolektivním nevědomí. Kolektivní nevědomí má být soubor fantazijských obrazů pocházející z mytologických typů, které se dostaly do struktury lidské duše a jež se stejně jako morfologické prvky dědí⁸⁸ – jakási všeobecná studnice duše, ze které všichni chtě nechtě čerpáme a která se doplňuje ve snech. Věční nám jsou všem společní, aniž bychom o jejich existenci vůbec museli vědět.

Ve čtvrté knize série *Dream Country* se setkáváme s myšlenkou, že svět, jak ho známe, není neměnný. Že se každou noc znovu vytváří na základě snů lidí, kteří o něm snili. Že kdyby lidé snili o jiném světě, realita se přizpůsobí a ten svět vytvoří.

*Lidé začali snít o světě, ve kterém by byli dominantním druhem, a když jich o tom snil dostatek (řekněme tisíc), změnili svět. Vlastně udělali víc, než že by jen změnili svět, jaký byl. Oni si vysnili úplně jiný. Tak, jak podle nich vypadal už odjakživa. Svět, kde vládly kočky a lidé byli jejich potravou, vlastně nikdy neexistoval.*⁸⁹ Svět, který se ve snění změnil, se pak choval, jako by takový byl už odjakživa. Vzato kriticky: nemáme důkaz, že Věční neexistují nebo nikdy neexistovali, stejně jako nedokážeme opak. Může-li miliarda lidí přijmout Boha na základě stejného tvrzení, není se o čem bavit.

Když Sen sestupuje do pekla, říká Luciferovi: *Jakou sľu by peklo mělo, kdyby všichni zde uvězněni nemohli snít o nebi?*⁹⁰

Pán snů má neomezenou moc nad vším, co se ve Snění děje. Jeho panství je stvořené ze snů všech lidí, živých i mrtvých, na celém světě. Po panství může Sen libovolně cestovat; jak je ukázáno hned v prvním sešitu celé série, kdy utíká ze zajetí, pohybuje se Sen skrz mysl spících lidí, přeskakuje z jednoho snu do druhého. V jednom snu sežene jídlo, v jiném si opatří oblečení. V dalším snu nasedne do autobusu a odjede ke svému hradu. Nepřipomíná toto celosvětové propojení snících lidí Jungovo „kolektivní nevědomí“?

K pojmu „nevědomí“ mluví i malé děvče v letadle v sedmém díle série: *„Ve snu si někdy vzpomenu, jak se létat. (...)*

A tak bych ráda věděla – když spím, fakt si vzpomenu, jak se létat? A zapomenu na to, když se vzbudím? A nebo se mi jen zdá, že umím létat?“ Sen odpoví: *„Když sníš, někdy si na to vzpomeneš. Když se vzbudíš, vždycky zapomeneš.“*⁹¹

Tak jako může naše životy ovlivnit náhodné setkání se starým známým v metru, tak i životy všech snů mohou nabrat nečekaný obrat poté, co ve snovém autobuse jedou se zvláštním rozcuchaným cizincem v černé. Jelikož sny jsou v podvědomí a podvědomí tvoří neoddelitelnou složku nás samých, má Pán snů šanci měnit životy kohokoli z nás.

Dalším případem kolektivního nevědomí užitého v Sandmanovi je knihovna v hradě Pána snů. Obsahuje všechny knihy, které kdy NEBYLY napsány. Každý příběh, který nikdo nikdy nevyprávěl, každá divadelní hra, kterou Shakespeare nikdy nenapsal, každá nepublikovaná a ztracená povídka E. A. Poea. *Někde tady je každý příběh, o kterém kdy někdo mohl snít. Je to ta největší knihovna z těch, které nikdy neexistovaly.*⁹²

Nejen samotné postavy Pána snů a jeho rodiny jsou v sérii nosným mytologickým motivem. Vyskytuje se zde i velké množství bohů a božstev, oživlých literárních nebo bájných postav, nadpřirozených bytostí a reálně existujících osob. Setkáme se s celou škálou protagonistů Shakespearem počínaje, oživlým polním strašákem s dýní místo hlavy konče. Gaiman v komiksu zvláštním způsobem kombinuje všechny možné i nemožné mytologie dohromady - dle teorie Jungovy a posléze i Campbellovy jsou beztak mýty všech kultur postaveny na stejném základu a vykazují větší či menší shodnost se sebou navzájem. Jejich „archetypy“ se jen napříč světem obměňují. Gaimanova synkreze tedy v duchu postmoderny nepůsobí nijak

86 Viz předchozí teze o mytologické prázdnotě moderní doby

87 RAUCH, S. *In Search of the Modern Myth*. s. 29, odkaz na Jungovo *Modern Man in Search of a Soul*

88 JUNG, C.G., KERÉNYI, K. *Věda o mytologii*. Brno, 2004. s. 91.

89 GAIMAN, N. *Dream Country*. s. 54

90 GAIMAN, N. *Preludes and Nocturnes*. s. 128

91 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 3:23

92 GAIMAN, N. *Kindly Ones*. 1:2

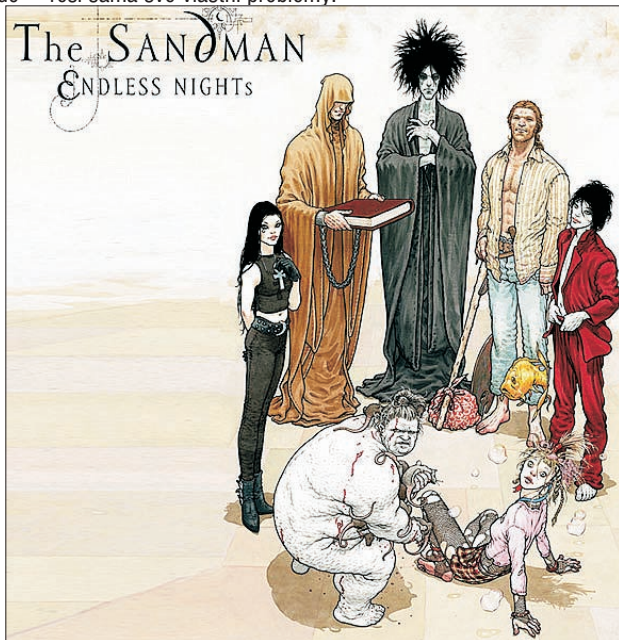
křečovitě; můžeme dokonce říci, že je plně funkční. Zmíním jen několik příkladů za všechny: Kain, Ábel, Eva. Mohli bychom říci, že si je Gaiman vypůjčil z křesťanské a židovské tradice, ale viděno očima kolektivních mýtů: nejsou Kain a Ábel předobrazem sporu dvou přístupů a Eva cosi jako věčná matka?⁹³ Přijmeme-li to, pak není problém je konfrontovat například se severským Lokim nebo bezejmenným konfuciánským mudrcem – i oni mohou být chápáni jako „obecná zrada“ a „obecná moudrost“. Postava Herberta – takzvaného Fiddler's Green (do češtiny přeloženo jako „Zelený ráj“) je pro změnu personifikovanou představou, která se projevuje jako starší obtlouklý muž s hůlkou a uhlazeným vstupováním. Jenže on ve skutečnosti není člověk, ale *místo* – posmrtný ráj, kam se podle pověstí ubírají námořníci. Krásné, věčně zelené prostranství, kde neexistuje smutek. Křesťané mají ráj, staří Řekové Elysejská pole apod. Téměř všechny mýty světa mají buď částečně shodné, nebo dokonale identické základy.

Na jednom místě v sérii předkládá Smrt zajímavou myšlenku: nejenže lidé mohou vědět vše, ale oni to i vědí. Jen si namlouvají, že ne, aby to všechno bylo snesitelné.⁹⁴ Její tvrzení neplatí jen pro lidi, ale i pro bohy a Věčné. Osud je jediný, kdo je schopen náklad informací unést a také jediný, kdo si své VŠE udrží v hlavě. My, obyčejní smrtelníci, se musíme spokojit s vědomím, že kdesi uvnitř nás ty odpovědi jsou a že jejich nepřístupnost je vlastně spíš darem než prokletím. Nejsme moudřejší než na začátku, ale s pocitem, že moderní mýtus může existovat a že mu při troše dobré vůle lze věřit, se dá žít snadněji.

Dobro, zlo a odpovědnost

Jak už bylo naznačeno několikrát, Sandman je hrdinský příběh. A od nepaměti je hlavní zápletkou hrdinských vyprávění souboj dobra se zlem. Příběhy potřebují, aby v nich byla ukrytá přidaná morální hodnota a jejich čtenáři to tak chtějí. Pokud člověk nemá jasně stanovené hranice, tápe. Vrcholem rozmachu tohoto „černobílého“ fenoménu může být moderní fantastická literatura, kdy, J. R. R. Tolkienem počínaje většina, ne-li rovnou všechna produkce z tématu boje dobra se zlem přímo těží, komiks nevymíná. Z obyčejného dítěte se stává hrdinný bojovník, který později několikrát zachraňuje svět, neprávem uvězněný sedlák z trůnu svrhne zlého tyрана, vyhnanec se vrátí, aby pomstil smrt svého otce, mocný artefakt je zničen, aby nemohl být zneužit – to bylo jen pár příkladů klasických zápletek. Pokud připomínají existující příběhy či literární adaptace, není se čemu divit, protože schéma „dobro vítězí nad zlem“ nelze variovat do nekonečna. Zmínil jsem, že Sandman není obyčejný komiks; mimo jiné už proto, že zde tento motiv chybí. Gaiman, věren odkazu A. Moorea, nezahrnuje do příběhu epické ságy bojovníků proti temným silám, nepoužívá

klišé a zdaleka se vyhýbá tomu, aby byl černobílý. Hlavní hrdina v sobě obsahuje obojí – dobro i zlo. Je zlý, když do pekel uvrhne nevhodnou milenku, je zlý, když opustí svého syna, je zlý, když Lytť Hallové sebere dítě; zároveň s tím se stará o to, aby lidé na celém světě mohli klidně spát. Souboj černé a bílé se odehrává přímo uvnitř hrdivy a i tak nejde o drama mezi hodným a špatným jádrem osobnosti – jde o komplexní duši bytosti, která se chová jako kdokoli z nás a která na své cestě řeší sama své vlastní problémy.⁹⁵

Základem ztotožnění se čtenáře s hrdinou jsou osobní sympatie; při četbě Sandmana si často můžeme klást otázku, zda to, co hrdina dělá, je opravdu správné. Kdesi uvnitř víme, že není, ale přesto se s tím dokážeme vyrovnat. Proč? Protože víme, že to, co motivuje Pána snů, nejsou vlastní ambice, ale odpovědnost. Odpovědnost za nás všechny. Odpovědnost, která se z „profesionálního života“ přenesla i do soukromé sféry, takže je pak těžké rozlišovat mezi řadovým smrtelníkem a vlastním synem. Odpovědnost, kterou Sen přijal za vlastní a kterou vyžaduje i po ostatních – právě jí argumentuje odešlému bratrovi Zkázovi jeho prohrášek, právě jí ospravedlňuje, proč musel udělat to a to. Jako by se Sen úplně zbavil vlastní svobodné vůle a místo ní dosadil odpovědnost. V sérii je takové jednání ojedinelé – Smrt koná, protože je to třeba k chodu vesmíru, Osud čte, protože je k tomu předurčen, Delirium si dělá, co chce, protože z toho sama nejspíš nemá rozum. Jenom Sen jako by byl hnán v první řadě vlastním vnitřním posláním, které jemu sa-

⁹³ Tomuto tématu se věnuji dále, viz kapitola *Úloha žen*

⁹⁴ GAIMAN, N. *Brief Lives*. 8:15

⁹⁵ Pravda, občas si Pán snů odskočí porazit nějakého toho démona nebo „záporáka“, který se mu snaží ničit panství, ale děje se tak pouze v prvních několika dílech série, kdy Sandman ještě zdaleka nebyl etablovaným dílem a kdy bylo třeba dodržet následnost komiksové produkce Vertiga častým oživováním starších postav z jiných komiksů apod. – v pozdějších epizodách, kdy se Sandman postaví na vlastní nohy, už tato intermezza nenajdeme.

motnému občas připadne jako koule na řetězu. Stará se o své panství, protože je odpovědný za své poddané.

Nebudu zde znovu připomínat opačný postoj reprezentovaný Zkázou, ale uvedu postavu, která by, brána klasickými měřítky čtenáře moderní fantastiky a vlastně i očima každého normálního smrtelníka, měla stát na opačném pólu toho, co jsme si zvykli označovat „dobrem“. Jedná se o Lucifera, který se od samého začátku své odpovědnosti zříká. Ne, nemá prsty v tom, že lidé trpí. Jak sám tvrdí: „*Také máš své panství, Morfee. Svět spáčů a snilků. Svět příběhů. Jednoduché místo – v porovnání s peklem. Závídím ti. Dokážeš si vůbec představit, jaké to je? Deset miliard let strávených poskytováním místa mrtvým lidem, aby se mohli mučit. Všichni masochisticky volají: „Spal mě“, „Zmraz mě“, „Sněž mě“, „Ublížuj mi“... Děláme, jak chtějí. (...) A ti žijí? Ptám se: Proč? Řekni mi proč? Proč mě pořád obviňují ze všech svých nicotných hříchů? Užívají mé jméno, jako kdybych celé dny trávil jenom tím, že jim sedím na rameni a nutím je dělat věci, které by jinak nedělali. „Dábel mě k tomu přinutil“ – nepřinutil jsem je k ničemu. Nikdy. Žijí své vlastní bezvýznamné životy. Proč bych je měl žít za ně? Když zemřou a přijdou sem (se svými hříchy proti tomu, co považují za správné), čekají, že naplníme jejich touhu po bolesti a odplatě. Jenže: nikdo je sem chodit nenutil. Říká se o mě, že chodím kolem a kupuji duše, pořád se ptají proč. Já žádné duše nepotřebuji. A navíc – jak někdo může koupit duši? Ne, lidé patří sobě. Jenom si to potřebují uvědomit.“⁹⁶*

V ten samý moment Lucifer chodí peklem a zamyká všechny jeho přístupové cesty. Vyklíží ho a zavírá, klíč pak věnuje Snovi v rámci pomsty za to, že jej Sen kdysi ponižil. Vyprázdnění pekla a odchod na odpočinek pro Lucifera nebyly prvoplánovým aktem pomsty; stejně jako Zkáza byl Lucifer prostě jen unavený z toho, co celou věčnost dělal. Když se později peklo dostává pod samosprávu nebe a démoni se vrací, aby bylo všechno při starém, otvírá si Lucifer noční podnik a hraje v něm na piáno. O peklo ani o Boha už se víc nestará. Opustil své panství a je mu to jedno. Na rozdíl od Snu se za své svěřeníce nikdy odpovědný necítí.

Úloha žen

Ačkoli příliš nesouhlasím s genderovými teoriemi, trůfám si tvrdit, ženy hrají v sérii velice významnou, ba přímo klíčovou

roli, neboť u nich všechno začíná i končí. Snův první popud obrátit se do sebe má kořeny ve staré lásce (Nadě), kterou vysvobozuje z pekla. Jeho cesta za hledáním bratra Zkázy začíná, když se Sen vydá do bdělého světa v naději, že tam potká dívku (Thessaly), která ho zrovna opustila. Smrt Pána snů způsobí pomsta matky (Lyta Hall), kterou připravil o dítě. A nešlo by to jinak, než aby poslední chvíle Snova života nepatřila také též dívce – Smrti. Jako odbočky z hlavní dějové linie se objevují Rose Walkerová, díky které snění málem zanikne v obrovském anomálním víru, a Barbie, které patří celý šestý díl *A Game Of You*.

Celý osud Pána snů je ženami provázen a ovlivňován víc, než by se hlavní postavě mohlo líbit. Ač je Sen nerudný a svým

způsobem asociální, co do svých milostných vztahů je až neuvěřitelně zranitelný. V knize *Endless Nights*, která stojí mimo sérii, jsme seznámeni s příběhem lásky Snu a Killaly, bohyně jakéhosi vzdáleného světa, která nakonec Sen opouští, zamilována do vlastního slunce.⁹⁷ Ačkoli nemáme možnost vidět, jak se to na hlavním hrdinovi promítne do budoucna, výraz jeho tváře mluví za vše. Osud další lásky, Nady, je nám již známý: za odmítnutí Snu je odměnou věčné zatracení. Zmínil jsem, že tento moment je pro celý vývoj Snu poměrně důležitý. Respektive jeho dohra a Nadino osvobození, následované Snovou změnou. Dále máme Kalliopé, múzu epického básnictví, se kterou Morfeus zplodil

syna – Orfeu. Orfeovou smrtí jejich vztah končí a samotná Kalliopé je překvapená, když jí Sen později ve dvacátém století pomůže ze zajetí (my se ale nedivíme, protože již víme, že je to následkem Snovy změny). Thessaly – čarodějka, poprvé se objevivší jako vedlejší postava v *A Game Of You*, je v *The Wake* představena jako bývalá milanka. Dle náznaků můžeme soudit, že se jedná o ženu, kvůli které sen v *Brief Lives* vyráží na putování světem bdělých. Rozchod s ní a Snovu reakci na něj (a jeho prožívání rozchodu obecně) nám kouzelně přiblížil strašák Mervyn Tykvohlav, když po nekonečném dešti zkrápějícím celé snění na výraz Snova smutku pronese: „*On se v tom vyžívá. Jakože je to póza, víš? Pár měsíců chodí s nějakou novou roštěnkou. Pak jednoho dne kouzlo pomine, on se vrátí do práce a ona vysmahne. Zato lidi jako já, normální chlapi, prostě jenom pokrčíme rameny, řeknem si, to už je holt život, tak se tomu aspoň kurva zasmějem, ne? Ale on ne. Ani náho-*

96 GAIMAN, N. *Season of Mists*. s. 80-82

97 GAIMAN, N. *Endless Nights*. s. 75

dou. On musí být ten tragický hrdina, co stojí v dešti a truchlí nad ztrátou milované. A jako na zavolanou začne pršet. Všem se pak zdá sny plný existenciální úzkosti a vzbudí se celý zdeptaný. A my tu všichni moknem.⁹⁸

Z ostatních žen, které se Snu dostaly do života, stojí za zmínku Nualla – kdysi krásná elfka daná Titanii a Oberonem Pánovi snů jako úplatek při jednání o klíči od pekla. Nualla Sen miluje, ačkoli Sen její lásku neoplácí. V *The Kindly Ones*, když Nualla opouští Snovo panství a vrací se do Férie, jí Sen slíbí přijít, až ho zavolá, a splnit jí přání. Stane se tak jen o něco málo dál – Sen na její zavolání opustí Snění a Fúrie ho zatím vyplní. Nemusel to udělat, ale přesto šel – opět se ukazuje jeho smysl pro odpovědnost.

Poslední ze Snových milovnic, které se nikdy nedočkaly opětovaného citu, je Bastet – egyptská kočičí bohyně. Tedy, můžeme se pouze dohadovat, zda Sen skutečně miluje či ne, protože přímo to řečeno není. V sérii se objevuje několikrát, ovšem nikdy v příliš důležité úloze.

Dalším bodem kapitoly zabývající se ženami v Sandmanovi bude otázka trojice – magického triumvirátu archetypální bohyně, která se napříč příběhem objevuje hned v několika variacích – jako sudičky, jako Hékaté, jako Erynie, Eumenidy, Trojediné, tři Grácie i jako tři čarodějky. Jejich komiksový původ sahá do sedmdesátých let, kdy se coby macbethovské čarodějky objevily v komiksech *The Witching Hour*, odkud je Gaiman vzal a upravil dle svého.⁹⁹ Opět exkurz do antické mytologie:

Hékaté: podsvětní bohyně se třemi hlavami a s třemi těly, vládkyně nad příšerami a kouzly. Projevovala se ve třech osobách: na nebi jako bohyně měsíce, na zemi jako bohyně porodu a mládeže, v podsvětí jako vládkyně tajemných sil. Stala se učitelkou a ochránkyní čarodějnic.¹⁰⁰

Erinie = Furie: bohyně pomsty a kletby, služebnice boha podsvětí. Hlavním úkolem Erinii bylo stíhat krvavé zločiny a násilné porušování práva, pronásledovaly vrahy, lupiče, krivopřísežníky a *rušitele rodinných svazků* (!). Nebylo možné před nimi uniknout, museli se před nimi mít na pozoru i bohové. Všichni je nenáviděli, protože pronásledovaly i zločiny spáchané nevědomky. Mimo Erinii znali Řekové ještě *Eumenidy – Blahovolné*¹⁰¹, představující upokojené svědomí a uklidňující aspekt Erinii.¹⁰²

Grácie = Charitky: bohyně půvabu a krásy, obvykle se uvádí, že byly tři: Aglaia („Skvějlíci se“), Eufrosyné („Utěšující srdce“) a Thaleia („Kvetoucí“).¹⁰³

Moiry: ekvivalent sudiček, antické bohyně osudu. Homér mluví o jedné, Hésiodos zmiňuje tři: Klóthó, Lachesis a Atropos. Určovaly člověku životní osud, a to každému jednotlivě hned při narození: Klóthó rozpřádala nit lidského života, Lachesis ji předla a dále rozvíjela, Atropos ji přestřihovala.¹⁰⁴ Řecké „moira“ neznamená osud, ale spíš úděl a předurčení.¹⁰⁵

Mýtus posvátné trojice (triády) je starý jako lidstvo samo – trojka je šťastné číslo i počet božích vtělení. Trojici starých bohů se ve svém díle zabývá Jung¹⁰⁶, trojici čarodějnic užívá Shakespeare v *Macbethovi*, později Terry Pratchett v *Zeměploše* a nakonec i Gaiman v *Sandmanovi* – jejich úloha ani podoba se nemění: panna, matka a baba (ang. *maiden, mother, crone*). Tři ženy, které jsou jedna a které zasahují do osudů lidí. V mýtech zmíněné variace se objevují v různých kontextech i dobách (ovšem pravdou je, většina je v kompetenci antiky. Jung je kupříkladu odvozuje od Démétér, Persefony a Hékaté – panny, matky a měsíce¹⁰⁷) – Gaiman je spojuje do jedné, jako by naplno využíval potenciálu ustaveného Jungovým učením o archetypech a kolektivním nevědomí; tři ženy jako předobraz mnoha různých klíčových personifikací. Sudičky ztotožní s čarodějkami, Gráciemi i mstivými Fúriemi. Objevují se jako rádkyně i jako exekutorky, jako utěšitelky i jako nespoutaná síla pomsty, přičemž mezi svými aspekty volně přecházejí. Společné všem jejich aspektům je to, že se objeví vždy ve chvíli, kdy se blíží důležitý dějový zvrat. Poprvé řeknou Morfeovi, kde se nachází jeho ztracené artefakty, pak se zjeví Rose Walkerové, když se stane vírem ve Sěni, navštíví Osud, aby mu řekly, že věci se daly do pohybu (což ho přiměje svolat rodinnou radu, na které se Morfeus rozhodne jít pro Nadu do pekla). V knize, která je jim věnovaná, *The Kindly Ones (Blahovolné)*, se na začátku představí jako sudičky, když sedí doma, popíjejí čaj a hrají si s přízi, aby se následně objevily jako čarodějky a prozradily Lytě Hallové, že její dítě je nejspíš mrtvé. Lyta v touze pomstít se Snu vyhledá Furie (další aspekt), které doženou Sen až ke smrti. Úplně nakonec se opět dostáváme do útulného domova, kde tři ženy sedí a popíjí čaj, tentokrát v aspektu Eumenid. Pomsta byla vykonána, jejich cyklus se uzavřel a Trojice se víc neobjevuje. Mytická trojice žen splnila svůj účel a ponechala další dění v rukou nového Snu – dítěte, které prošlo iniciací a jeho cesta osudem dosud není popsána (ačkoli se de facto jedná stále o tutéž osobnost Snu).

„Útulný domov na blatech“, ve kterém trojice přebývá, celkem koresponduje s Dantovým popisem sídla tří Erinii, které zmiňuje

98 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 2:5

99 BENDER, H. *The Sandman Companion*. s. 244

100 ZAMAROVSKÝ, V. *Bohové a hrdinové antických bájí*. s. 157

101 „Blahovolné“ je i doslovný překlad názvu knihy *The Kindly Ones*

102 ZAMAROVSKÝ, V. *Bohové a hrdinové antických bájí*. s. 119-120

103 Tamtéž. s. 191-192

104 Přesně tato scéna se objevuje na začátku a konci *The Kindly Ones*

105 ZAMAROVSKÝ, V. *Bohové a hrdinové antických bájí*. s. 279-280

106 Celá druhá část knihy JUNG, C.G., KERÉNYI, K. *Věda o mytologii*

107 Tamtéž. s. 133

ve svém Pekle, ale které popisuje nikoli jako dům, ale jako věž¹⁰⁸ – stojí uprostřed bažin před branami pekelného města.

Pokud půjdeme opravdu do hloubky, zjistíme, že v *The Kindly Ones*, kde se trojice projevuje nejvíce (ale vlastně i v sérii obecně), má Sen postupně co do činění s Nualou (služka, elfí panna), Lytou (nepřítel, matka Daniela) a Thessaly (milénka a čarodějka). Stejně tak trojice, která se ve *Hře o tebe* vydá zachránit Barbie, je tvořena Hazel (lesba), Foxglove (čerstvě těhotná) a opět Thessaly (čarodějka).

Za zmínku stojí i postava Evy – pramáti lidského rodu. Ta je sice v Sandmanovi zmíněna jen několikrát a v příběhu nehraje významnější roli, ale její postavení může naznačovat, že se za ním skrývá cosi víc, co uniká jak nám, tak běžným obyvatelům Snění. Mimochodem se zde opět objevuje trojice žen v plné kráse, když v knize *Fables and Reflections* Eva vypráví svůj příběh a zmíní, že Bůh stvořil ne jednu, ale postupně hned tři Adamovy ženy: Lilith, Bezejmennou a ji - Evu. Zatímco Lilith se po zavržení manželem (byla příliš dominantní) stala matkou nočních můr a Bezejmenná zmizela (Adam viděl její stvoření z masa a hromady slizkých orgánů a nemohl se pak na ni ani podívat), Eva se po vyhnání z ráje a rozchodu s Adamem (jehož další osud nenaznačí) stáhla do jeskyně ve snění a stala se ochránkyní tajných příběhů. Její synové Kain a Ábel jsou ve Snění také a mají v kompetenci tajemství a záhady. Zvláštní je, že k Evě ani k trojici bohyň (které částečně splývají v jedno, když nazvou Evu jako „jejich vlastní aspekt“¹⁰⁹) neexistuje v sandmanovském vesmíru protíváha. Jistě, kompozičně ji obstarává hlavní mužská postava, ovšem po mytologické stránce zde máme prázdnou.

I Touha, ač je bezpohlavní, dal/dala by se v některých situacích pokládat za ženu. Obzvlášť v těch, kdy jedná přehnaně impulsivně a intrikami brojí proti Snu, aby se mu pomstila nebo ho přivedla do nepříjemných situací. (Obecně mi Touha přijde víc ženská než mužská, i když to je opravdu čistě subjektivní pocit). Za všechno zmíním případ, kdy oplodní ženu a přivede na svět vír, který by mohl zničit Snění, nebo když Snu slibuje pomstu a prolítí rodinné krve.

Poslední kapitolkou o ženách v Sandmanovi se zmíním o vztazích a sexualitě obecně. S klidným svědomím mohu říci, že v celé sérii není možné nalézt jediný podle našich měřítek „normální“ vztah. Vztahy Snu jsou tragické nebo nenaplněné, lás-

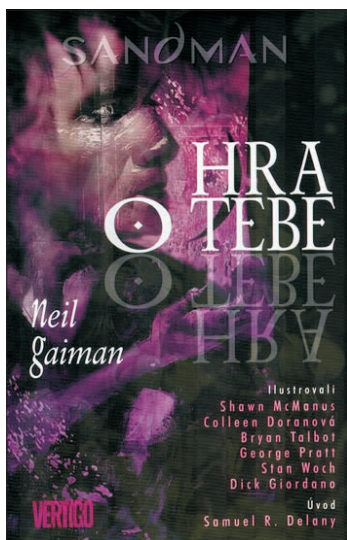
ky, které zapříčiní Touha ještě horší. Lyta Hall nejprve žije s mrtvým manželem a pak sama, v paranoidním strachu o dítě. Orfeus má Eurydiku, která zemře hned po svatbě, Lucifer si vydržuje napůl zetlelou milénku, vztah dvou andělů vládnoucích peklu je v náznacích homosexuální (byť jsou bezpohlavní). Alex, syn kouzelníka, který uvěznil Sen, je homosexuál se vším všudy (ačkoli je Alex v komatu, každý den k němu chodí jeho milénec), stejně jako Chantal a Zelda, pavoučí ženy z *The Dolls House*. Nejlepší přítelkyně Barbie z *A Game of You* – Wanda – se vlastně jmenuje Alexa je to muž a transvestita, bratr Rose Walkerové taktéž. Barbiiny sousedky Hazel a Foxglove jsou lesby, ženy Hoba Gadinga všechny postupně umírají (Hob je nesmrtelný). Jediný alespoň trochu normální a harmonický vztah zažila Barbie s manželem Kenem¹¹⁰; tedy do doby, kdy se rozejdou, aby Barbie mohla naplno pěstovat imaginární svět.

Jak plyne z předchozího, je většina příběhu více či méně založená na ženách – ať už jako na hybatelkách děje, nebo na hlavních aktérech. Muži jako by fungovali jen coby vykonavatelé osudu, který pro ně byl připraven předem – tento dojem ovšem platí jen do té doby, než si uvědomíme, že Sen ke konci svého příběhu vše naplánoval tak, aby sice byl semlet a zničen ženskými silami, ovšem plně ve své vlastní režii. Tento důležitý detail se dá snadno přehlédnout, proto na něj upozorňuji zvlášť. Pokud se na celou otázku ženské síly v Sandmanovi podíváme trochu jinými očima, můžeme se dostat až k tvrzení, že ačkoli ženy JSOU hybatelkami osudu budoucího děje, nemají nad svými činy žádnou kontrolu.¹¹¹ Souhrnem se dostáváme do složitého spletnice vztahů a rolí, které vlastně nelze pořádně dešifrovat, aniž bychom podvědomě nepřidali na jednu z misek vah vlastní subjektivní názor.

Bohové

„Vím, jak se bohové rodí, Rogere. Začínáme jako sny. Pak vykročíme ze snů na zemi. Uctívají nás a milují a my si tu sílu bereme pro sebe. A pak jednou nezbude nikdo, kdo by nás uctíval. A nakonec každý bůžek a malá bohyň zamíří na poslední cestu zpátky do snů... A ani my nevíme, co přijde potom.“¹¹²

Sandman je plný příběhů o bozích, kteří měli co do činění se ztrátou lidské víry. Někteří prostě zestárlí s dobou, jiných se dotkla demytizace moderního věku, o které jsem mluvil v předchozí kapitole.¹¹³ Lidé ztratili víru i mytické kořeny, svět je

108 DANTE, A. *Božská komedie: Peklo*. Praha, 1989. devátý zpěv

109 GAIMAN, N. *Kindly Ones*. 9:14

110 Jejich jména jsou zcela jasný vtíp

111 Podobné téma rozebírá i esej *Illusory Adversaries* v *The Sandman Papers*

112 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 5:20.

prázdný a nebesa neobydlená. Poslední přeživší bohové se žijí na zbytcích toho, co jim ještě lidé dají. V Sandmanovi totiž funguje vztah člověka s bohy oboustranně: lidé potřebují bohy a bohové zas potřebují lidi. Když se najde dostatek lidí věřících v jednu věc, stane se ta věc skutečností. Funguje to tak i s bohy, jejichž síla je tím větší, čím více mají následovníků, kteří se k nim modlí a vzývají je. Když o své věrné přijdou, propadají se do zapomnění.

*Bohové začínají existovat s úsvitem světa a za soumraku se rozplývají.*¹¹⁴ - Po skončení svého putování po světě jdou zpět do snů; znamená to tedy, že z nich předtím povstali?

Pokud ano a pokud lidská schopnost tvořit si nadpřirozené bytosti svými kořeny skutečně čerpá ze Snění, pak je moc Pána snů ještě větší, než se dosud zdálo.

Bohové, o kterých je zmínka:

Ištar (Astarté, Inanna): velmi univerzální bohyně starověkého Předního východu, jejíž aspekty nalezneme u mnoha dalších božstev (byla nejspíše předobrazem Afrodité a Venuše). Obecně ale paní lásky, pohlavního života a války. V sumerských a akkadských hymnech je opěvována jako mladá dívka, milenka, nevěsta i milovaná a současně obávaná žena.¹¹⁵

Její variaci v Sandmanovi předchozí popis sedí; jak postupně ztrácela na významu, stala se z ní barová tanečnice ve strip-týzovém klubu. Svou podstatu tají a snaží se přežít na těch zbytcích touhy, které vyždímá z přiovilých diváků pod pódiem. Její přítelkyně se jí ptá, co se stane s bohy, když se jim chrámy rozpadnou. Ona odpoví: „*Někteří zemřou, někteří se změní. A někteří tu prostě zůstanou. Možná se dokonce nechají najmout jako tanečnice.*“¹¹⁶

V *Brief Lives* naposledy zatanci a přivodí tak orgastické delirium všem, kdo ji pozorovali. Pak podnik exploduje.

Bastet: Egyptská bohyně v podobě kočky nebo s lidským tělem a kočičí hlavou, ochránkyně města Perbastet a memfiského pohřebiště, zosobnění životodárného tepla slunce. Bývá spojována s bohem Reem jako jeho dcera nebo manželka.¹¹⁷

V současnosti je stará a vychrtlá, s řídkou srstí a nemocná. Těch pár posledních věřících ji stěží drží při životě. *Nastraží uši: někdo se k ní modlí. Dívka, jejíž kočičku nedávno srazilo auto. Kočka už se z toho nevyliže a Bast jí sešle milosrdnou smrt. Ta námaha ji unaví. Vzpomíná, jak se na ni dnem i nocí hrnuly nespočetné modlitby a obětiny, jak je přebírala, vybírala ty podstatné, anebo podle okamžitého rozmaru přijímala či odmítala... Začíná se bát snů. Bast stárne.*¹¹⁸

Objevuje se nejprve v *Season of Mists*, když jako jedna z mnoha žádá o klíče od pekla, později v *Brief Lives*, když si k ní Sen přijde pro radu. V *The Wake* pak má nad mrtvým Snem krátkou řeč.

Odin, Loki, Thor: Odin je klíčové božstvo severského pantheonu. Je to všemohoucí otec bohů a udržuje svět v neustálém boji proti mocnostem (konce světa). Je slepý na jedno oko (obětoval ho, aby získal moudrost a vědění), nechal se oběsit¹¹⁹ na stromě světa Yggdrasilu, aby pro lidi získal runy. Thor je oproti tomu ztělesnění hrubé síly a vládce hromu. Loki je vtipálek, podvodník a lhář, stojí na straně démonů. Byl spoután a uvězněn v jeskyni s jedovatým hadem, jehož jed neustále kape do misky, kterou nad ním drží jeho manželka Sigyn. Když musí jed vylít, kape Lokimu do očí a ten se zmrtní, způsobuje tak zemětřesení.¹²⁰

Jsou snad jedinými bohy, kterých se skepse moderního věku nedotkla. Jejich jména jsou stále živá, jejich symboly se staly erby metalové scény.¹²¹ Odin se Snem několikrát jedná – ať už o několikrát zmíněné klíče od pekla, nebo o Lokim, kterému Sen pomohl uniknout ze zajetí, do kterého byl Odinem uvržen. Navzájem se respektují, i když Sen nehraje příliš fér. Loki se v příběhu poprvé objevuje právě jako spoutaný vězeň s hadem nad hlavou; po osvobození se stane zmanipulovaným nástrojem Snu a společně s Pukem (postavy ze *Snu noci svatojánské*) unášejí lidské dítě Daniela. Nakonec skončí zase tam, odkud vyšel.

Pharamond: objevuje se v *Brief Lives* jako někdo, kdo bohům i lidem řídí dopravu (ať už letadlem, nebo mezi sférami). Sám sebe nazývá posledním bohem svého pantheonu, ačkoli není jasné, který pantheon to byl. Náznaky mluví o Babylonu, avšak konkrétněji nevíme nic.

Osoba toho jména se v historii vyskytuje jako mytický král Franků.

Smrt, transformace a vzkříšení

Mystérium vzkříšení je staré jako lidstvo samo, nevyhnulo se ani Sandmanovi. Unavený Sen dobrovolně odchází na vrchol hory, setkává se se sestrou Smrtí, umírá a je opět vzkříšen. Princip Snu je natolik silný, že musí být zachován a donekonečna se obnovovat – podobně jako předtím umírá a znovu se rodí Zoufalství nebo se Radost mění v Delirium. Se vzkříšením v jakékoli podobě se setkáváme snad ve všech světových náboženstvích nebo mytologických pramenech – téměř každý významný bůh musel zemřít, aby se mohl znovu vrátit v nové a

113 Viz kapitola *Moderní mýty*

114 CAMPBELL, J. *Tisíc tváří hrdiny*. s. 235

115 PROSECKÝ, J. et al. *Encyklopedie mytologie starověkého Předního východu*. Praha, 2003. s. 97-103.

116 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 5:13

117 ZAMAROVSKÝ, V. *Bohové a králové starého Egypta*. Praha, 2003. s. 97-103.

118 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 6:15

119 Některé zdroje tvrdí, že skutečně visel, jiné, že byl jen přivázán. Dle Eddy k němu byl přibodnut kopím (viz Edda, zpěv Hávamál).

120 Edda: *Bohatýrské písně*. Praha, 1942

121 Značná část moderní produkce takzvaného black metalu, death metalu, folk metalu a mnohých dalších užívá severské pohanské symboliky nebo dokonce přímo jména bohů – stačí náhodně vybrat jediného severského boha a můžete si být jisti, že má vlastní kapelu.

dokonalější formě. Bez smrti se zkrátka neobejde žádné osvětlení, lidské ani božské. Moment ztráty vlastního já přináší očistění, které je pro znovuzrození nezbytné.

Cestu hrdiny skrz poznání, sestup do vlastního nitra, boj s překážkami a následné osvícení, přerod a vzestup na nebesa jsem zmínil již v kapitole *Cesta hrdiny*; u bohů to nefunguje o nic jinak než u běžných hrdinů z příběhů. Nebo, mám-li to říci přímo: bohové nejsou sami o sobě víc než hrdinové z příběhů. Příběhů, jejichž kořeny nalezneme ve Snění a jejichž svrchovaný vládce tuto cestu podstupuje na vlastní kůži. Pro ilustraci přikládám několik dalších mytologických příkladů smrti a vzkříšení:

Osiris (bůh smrti, Egypt) – v boji roztrhán Sutechem a milostí boha Ra vzkříšen a učiněn bohem mrtvých.

Siddhártha Gautama (Buddha) – „zemřel“ pro materiální svět, byl osvícen, a vrátil se a stal se Buddhou

Quetzalcoatl (bílý vousatý had, Aztékové) – spal s kněžkou v celibátu (dle některých verzí s vlastní sestrou), za což sám sebe v lítosti upálil. Jeho srdce se stalo hvězdou Jitřenkou.

Odin (Otec bohů, Germáni) – byl oběšen na stromě – zemřel, byl vzkříšen a skrze své osvícení přinesl lidem runy.

Ježíš – ukřižován, vzkříšen, stal se vykupitelem světa.

Za zmínku možná stojí, že všichni uvedení museli před svou smrtí a vzkříšením někam vystoupit: na nebesa, na strom, na horu. A ve většině případů nebyla jejich cesta přes práh samoúčelná – podstoupili ji, aby svět něčím obohatili, aby sdělili lidem, co ve smrti objevili. I Sen se stává novým, empatictější a lidsštějším; stará rigidní forma introvertního škarohlída nemohla déle přetrvat.

V průběhu děje umírá hodně postav; i ony byly svým filosofickým způsobem podrobeny osvícení a přetvořeny v cosi jiného: v katarzní pocit pro čtenáře. Žádná smrt v příběhu není zbytečná, u každé jsme nuceni položit si spoustu otázek a zamyslet se nad jejím smyslem. Když šílený Dee v baru 24 hodin (*Preludes and Nocturnes*) začíná vraždit hosty, jsme znechuceni. Když se staneme svědky sjezdu masových vrahů, tají se nám dech. Když umírá postava transsexuála Alvina/Wandy a jsme konfrontováni s názory jeho/její konzervativní rodiny, je nám smutno¹²² atd. Pozdější smrt samotného Snu je jen zakončením dlouhé série smrtí posunujících děj. Sandman je

svým způsobem dlouhou a rozvětvenou tragédií osudů, lásek, smrti a otázek bez odpovědí.

*Tragédie je něco, co nás zraní. Aby zranila, nemusí být její protagonista všední a postradatelný.*¹²³ Hrdinové Gaimanovy

ságy výjimeční jsou, takže, řečeno brutálním způsobem, nás jejich smrt vnitřně obohacuje o otázky, které si nad ní klade – přetváří nás v něco jiného.

*Touha zemřít je touhou vědět; ne touhou zmizet, a není to sebevražda, ale touha si to užít.*¹²⁴

Nelze opominout město mrtvých, Litharge, v němž se odehrává jeden z příběhů v *The World's End*. Jedná se o nekropoli (umístěnou neznámo kde), v níž jsou mrtví ze všech možných světů i rovin existence připravováni na „další cestu“, případně rituálně pohřbeni. Každý obyvatel města se zabývá jen jediným – pohřebnictvím. Staří mladé učí pohřebním zvyklostem té které kultury, aby později mohli vyhovět jejím tradičním požadavkům, co do nakládání s mrtvými a obřady, které smrt vyžaduje. Hovoří

se i o jiných nekropolích, z nichž jedna byla srovnána se zemí, když zapomněla na svůj účel a odmítla rodině Věčných pomoci s pohřbem zemřelého původního Zoufalství.

Cesta Pána snů

V této kapitole podrobněji rozeberu cestu, kterou Morfeus během série projde. V anglofonní literatuře by pro ni bylo označení „quest“ a značila by nějaké putování s posláním nebo úkolem, který je třeba splnit. Pro jednodušší a názornější ilustraci se přidřím Campbellova schématu „cesty hrdiny“:

*Úkolem hrdiny je odvrátit se od světa a přistoupit k duši, kde se nacházejí skutečné potíže, vyjasnit je a překonat nástrahy, poznat pravou a bezprostřední zkušenost a asimilovat ji a pak se vrátit na svět a podat o tom zprávu.*¹²⁵

*Hrdinovo dobrodružství se ubírá obvyklou dráhou, jež opisuje vzorec představovaný přechodovými rituály: odloučení-iniciace-návrat – každý mytologický hrdina šel odněkud někam, něco provedl a pak se změněný vrátil.*¹²⁶

„Quest“ je tedy nedílnou součástí každého mytologického příběhu a posléze i literatury vůbec. Každý hrdina potřebuje něco, za co může bojovat nebo co bude hledat, ať už se jedná o epické fantasy příběhy nebo romány pro ženy. Někdo hledá Svátý grál, někdo jiný pravou lásku. Pro někoho se „quest“ od-bude na omezeném prostoru jedné vězeňské cely při hledání

¹²² Mám-li pokračovat v ukázkách přerodu a znovuzrození, pak musím zmínit, že „žena“ Wanda byla do rakve ostříhána a oblečena do chlapeckých šatů, nad hlavou se jí pak skvěl náhrobek se jménem Alvin – dostáváme zcela jinou postavu.

¹²³ *The Sandman Papers*. s. 48

¹²⁴ Tamtéž. s. 67

¹²⁵ CAMPBELL, J. *Tisíc tváří hrdiny*. s. 31

¹²⁶ Tamtéž. s. 41

odpovědi na otázky viny a trestu, jiný musí projít půl světa, aby si získal slávu.

Následuje Campbellovo schéma, kterým se hrdina ve většinu příběhů a mytologických vyprávění ubírá. U každého bodu ve stručnosti zmíním několik příkladů a uvedu, jak se ten který aspekt projevuje v Sandmanovi.

PROBUZENÍ HRDINY

a) *posel* – je někdo, kdo ukáže cestu, nebo k ní dá popud. V Sandmanovi je to sestra Smrt, v pohádkách to bývá tajemný cizinec nebo rytíř ze sousedního království.

b) *ochránce* – je někdo, kdo hrdinovi něco prozradí nebo věnuje; ať už mu řekne, jakým způsobem vysvobodit princeznu ze zakletého zámku, nebo mu věnuje kouzelný meč. Bývají to čarodějnice, mudrcové, rodiče... V Sandmanovi tuto úlohu střídavě plní členové rodiny nebo jiné snové bytosti a známi. Nejčastěji je ochráncem Snova sestra Smrt, se kterou se Sen radí, když neví, jak dál.

c) *strážce prvního prahu* – hlídá hranici, za kterou začíná dobrodružství. První je třeba porazit nestvůru na mostě, než bude možné přejít na druhou stranu řeky. Strážcem může být klidně i hádanka nebo vlastní nepoddajné svědomí. My tak bud' tak můžeme chápat mága, který Sen na sedmdesát let uvěznil a dal mu tak hodně prostoru k přemýšlení, nebo později padoucha jménem Dee, který se zmocní Snova amuletu a ničí jím svět, čímž Sen přiměje k boji.

d) *břicho velryby* – překročení prahu a cesta do temnot dobrodružství v neznámém světě. Hrdina už je naplno ponořen v příběhu a rozvíjí množství zápletek, přičemž se stále snaží držet se té hlavní. Pán snů sestupuje do pekla, aby se vyrovnal s vlastní vinou a očistil si svědomí. Později může být „břichem velryby“ plán, který sestrojí k vlastní zkáze.

2) INICIACE

a) *cesta zkoušek* – hrdina plní úkoly, které mu zadají průvodci strážci a ochránci, bojuje s nepřáteli a snaží se vyrovnat sám se sebou. Je třeba získat zpět své vlastní panství, vysvobodit starou lásku ze zajetí, urovnat rodinné vztahy (to všechno Pán snů udělá).

b) *setkání s bohyní* – duchovní prozíření, vnitřní náhled, osvícení a čistota ducha. Hrdina poznává správnou cestu a vydává se po ní. Můžeme tak chápat Snovu vnitřní přeměnu a nástup procesu transformace. Toto „setkání s bohyní“ lze vzhledem k postavení žen v příběhu chápat téměř doslova.

c) *žena jako svědkyně* – je alegorickým označením cíle, na jehož konci je ovládnutí života a pudů, případně následná askeze. Světci jsou pokoušeni, rytíři lákáni z cesty vinou snadného života a lehké nabytého bohatství. Pravý hrdina se ale odpoutá od materiálního světa a soustředí se na poslání – Sen se stahuje do ústraní, přemýšlí o sobě a dělá závažná rozhodnutí.

d) *usmíření s otcem* – opět alegorie, tentokrát smíření se s vlastním egem.¹²⁷ Na cestě je třeba dělat ústupky, obětovat

se, pokud je to nutné, zřít se z morálních důvodů svého vysněného cíle – Morfeus všem odpustí, ale především se vyrovná sám se sebou. Vydá se hledat bratra Zkázu, smíří se s Orfeem, začne se víc rozhlížet kolem sebe.

e) *apoteóza* (vzetí na nebesa) – konečné usmíření protikladů. Hrdina stojí v předpokojí Svatého grálu a opouští vlastní já, stává se nástrojem něčeho vyššího. V románech je to moment, kdy postava přestává jednat za sebe a pochopí „vyšší cíle“. Sen se připravuje zemřít.

f) *nejvyšší dobrodruží* – „hledání elixíru“ – obraz znázorňující cíl cesty, o kterém jsme předtím nevěděli. Prométheus snáší lidem oheň, hrdina objevuje vodu věčného života nebo se rozplývá věčnou láskou. Sen se k tomuto bodu nedostává, neboť jeho příběh ještě není uzavřen.

NÁVRAT

Pojednává o navracení se hrdiny zpět do výchozího bodu v jeho světě (hrdina se vrací z daleké cesty, obtížen poklady a bohatší o mnoho zkušeností). Pán snů umírá a vtěluje se do malého Daniela, který se vzápětí objeví jako nový Sen, jen celý v bílém. Dítě odnošené lidskou ženou ve Snění se stává Věčným. Nikoli novým Věčným, nahrazujícím toho starého, ale úplně stejným, jako byl předtím. Stejným a přitom vnitřně jiným; přerod a „osvícení“ hrdiny je zde symbolizován výměnou černé barvy za bílou. Když se má „poprvé“ setkat se svou rodinou, kterou viděl již nespočetkrát, je nervózní. Starý hrdina našel Svatý grál a teď se jako úplně nový (a přesto stejný) člověk vrací do života. Mystérium návratu je tím, na čem stojí síla Ježíšovy smrti i zmrtvýchvstání, i tím, co Buddhu učinilo božstvem. Jak se bude osud Snu vyvíjet dál, nikdo neví.

Sandman je příběh o „zlidštění“ hlavního hrdiny. Jeden z Věčných se humanizuje, přejímá lidské způsoby myšlení a nakonec transformuje sám sebe. Cestu začíná jako bůh a končí jako člověk.

Na začátku celé série, v chronologicky možná nejstarším příběhu (desetitisíce let před naší dobou), se zamiluje do pozemské princezny Nady. Když s ním Nada odmítne zůstat (protože ví, že Věční a lidé se nemohou (nesmí!) milovat), odsoudí ji Sen na věčnost do pekla. Podobně jako antičti bohové, i Sen se tady zachová jako despota a svou moc využije k obyčejné pomstě. Když jeho syn Orfeus později truchlí za milovanou Eurydiku, řekne mu Sen: „*Měl jsi jít na její pohřeb. Aby ses rozloučil. Jsi smrtelník a tohle smrtelníci dělávají. Jdete na pohřeb, dáte mrtvému sbohem. Truchlíte. Pak žijete dál. Čas od času tě její nepřítomnost zasáhne jako rána do prsou a rozpláčeš se. Ale k tomu bude postupně docházet čím dál méně. Je mrtvá. Ty jsi naživu. Tak žij.*“¹²⁸ – není to zrovna vhodná odpověď nesmrtelného otce smrtelnému synovi. Po Orfeově vzpouře (i přes otcovo varování se vydá do Hádu) a smrti (kdy z něj zbývá živá pouze hlava) syn otce vzývá a prosí o milost. A Sen pravi: „*Otče? Neřekl jsi snad, že už nejsi můj syn? Tvůj život je*

127 Campbell byl hodně ovlivněn psychoanalytickou školou

128 GAIMAN, N. *Fables and Reflections*. s. 165

tvoje věc. O tvé smrti platí totéž. Ta je navždy a navěky tvoje. Buď sbohem. Už se nesetkáme.“¹²⁹

Změna přichází zvolna a v náznacích, z počátku si ji Sen nejspíš ani neuvědomuje. „*Nikdy svůj ostrov neopustím*“¹³⁰, říká Sen Shakespearovi v posledním dílu série. „*Nejsem člověk. Neměním se. Kdyby jsem se tě ptal, jestli vidíš sama sebe ve svých příbězích. Já v těch svých sebe nevidím. Nemohu.*

Jsem kníže příběhů, Wille, ale nemám žádný vlastní. Nikdy ho mít nebudu.“ – Proto si nechává od Shakespeara napsat *Bouři* – příběh muže, který se vzdal své síly a opustil panství, aby se znovu stal člověkem. Jenže to se stalo v 16. století; když byl Pán snů o čtyři století později mágem uvězněným do skleněné koule a strávil v ní 72 let, změnil se. Můžeme to vidět ve změně jeho postoje ke starým známým. Viz Nada: vysvobodí ji z pekla, do kterého ji sám poslal, a dokonce se omluví, Kalliopé – pomůže jí ze zajetí, ačkoli předtím by pro ni nehnul ani prstem. „*Změnil jsi se, Oneire,*“ říká Kalliopé, „*za starých časů bys mě tu nechal hnít na věčnost.*“ Sen odpoví: „*Nenávist je pryč, Kalliopé. Spousty jsem se toho za poslední čas naučil.*“¹³¹

Nejvíce se postupující změna projevuje v knize *Brief Lives*; větu ve smyslu „*Změnil jsi se*“ řeknou Snovi postupně snad všichni staří známí. Orfeus: „*Jsi jiný než za starých časů*“¹³² – to když Sen přichází, aby synovi prokázal poslední službu a zbavil ho života. Zkáza: „*Připadá mi, že i ty ses změnil. Možná že jsi i ty vrostl*“¹³³. V té samé knize, když se Sen po namáhavé cestě vrací domů do svého hradu, zastaví se u tří strážců brány a prone-se, co by předtím nepronesl: „*Řekl jsem vám někdy, jak si vážím vašich služeb? Že si vás všech velmi cením?*“¹³⁴

Změna postojů je vidět i vztahu s Hobem Gadlingem, se kterým se Morfeus vidá každých sto let. V devatenáctém století se Morfeus rozzlobil a odešel od stolu, když se ho Gadling od-vážil nazvat přítelem. O sto let později, po dlouhém pobytu ve skleněné kouli, říká Sen při dalším setkání: „*Bylo by nezdvořilé nechat přítele čekat. Co si dáš k pití?*“¹³⁵

Skutečně se něco zlomí. Pán snů projde pomyslnou iniciací. Poprvé, když ho sestra Smrt na veřejnosti zřekne a nazve samolibým sobeckým ufnukánkem (*Preludes and Nocturnes*), podruhé, když mu do očí řekne, že odsoudit Nadu na věčnost do pekla nebylo zrovna fér (*Season of Mists*). Sen jde do sebe a později začne jednat. Zlidštuje se. Proveďte dříve zmíněné věci a později, v knize *Brief Lives*, dokonce lituje smrtelníků, kteří zemřeli, když jemu a sestře Deliriu pomáhali nalézt ztraceného bratra Zkázu.

Úplně nakonec, ve stejné kapitole, ve které zmínil i nemožnost opustit svůj pomyslný ostrov, říká Shakespearovi: „*Chtěl jsem příběh krásných konců. Hru o králi, který potopí své knihy, zlomí hůl a opustí království. O mágovi, který se stane člověkem. O muži, který se k magii obrátí zády.*“¹³⁶ Sice se tak děje chronologicky dávno předtím, než proběhne pomyslná iniciace, ale jelikož je tento part umístěn až do úplně poslední kapitoly série, chápeme každý, o co v něm jde. Sen se nemůže smířit sám se sebou. Lidé existují pouze tak, jak jsou determinováni svými vztahy s ostatními, a Sen všechny své vztahy pokazil.¹³⁷ Ví, že nese těžký úkol a že jej nese sám. Možná chce být obyčejným člověkem bez odpovědnosti. Ještě

několik staletí toho není schopen, ale po svém uvěznění, změně a „iniciaci“ se mu to podaří. Zemře a transformuje se v nový Sen. V Sen, který je člověkem víc, než kdy byl ten starý. Náznaky toho, že se tak musí stát, objevujeme při pozorném druhém čtení série (když už víme, na co si dát pozor) téměř na každém kroku: Radost se změnila a stala se Deliriem, Zoufalství zemřelo, změnilo se a stalo se dvojčetem Touhy. Zkáza odešel, aby se nemusel změnit a stát se nástrojem ničení v rukách rozumu (od 17. století dál). Všechno podléhá změně, ale ne každý se jí dokáže přizpůsobit. Sen není normální změny schopný. Desetitisíce let žije sám, tragický hrdina v kouzelném zámku, smutný a s opakovaně zlomeným srdcem. Je unavený a chce se pohnout z místa, jenže má svázané ruce. Normální změna není možná, východiskem je smrt.

129 Tamtéž. s. 198

130 GAIMAN, N. *The Wake*. s. 182

131 GAIMAN, N. *Dream Country*. s. 33

132 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 9:3

133 Tamtéž. 7.24

134 Tamtéž. 9:13

135 GAIMAN, N. *The Doll's House*. 13:24

136 GAIMAN, N. *The Wake*. s. 181

137 RAUCH, S. *In Search of the Modern Myth*. s. 47

Havran Matouš se po jeho smrti ptá knihovníka Luciena: „Proč k tomu nechal dojít?“

Odpoví mu: „Nechal? Myslím, že udělal mnohem víc, než jen nechal. Víš, někdy se jeden musí změnit, anebo zemřít. A konečně, možná existují hranice, jak dalece je ta změna možná.“¹³⁸

Již v sedmé knize vidíme jeden obrázek předestírající Snovu budoucnost – to když vítr obrátí stránky v Osudové knize a nalistuje scénu, ve které stojí Sen oblečený v bílém a sklání se nad svým trůnem¹³⁹ (nový Sen je pak skutečně bílý).

Svou smrt si předem dobře naplánuje: postará se o nositele své budoucí inkarnace, vypořádá se s Orfeem a vmanipuluje několik postav do velmi složité hry, která se spustí v *The Kindly Ones*, kdy se na popud jedné z manipulovaných postav do Snění vydají Fúrie (mstitelky rodinných vražd), aby potrestaly Orfeovu smrt. Nevýřešenou hádankou zůstává, do jaké míry máme brát vážně repliku Touhy z *Báji a odlesků*, ve které Snu slibuje postmstu: „Donutím ho prolít rodinnou krev! Snesu na jeho podělanou hlavu hněv Blahovolných!“¹⁴⁰ – mohlo by to znamenat, buď že a) Sen Touhu popudil schválně, b) jeho smrt nebyla až tak moc v jeho vlastních rukách, jak by se mohlo zdát.

Motiv věčného koloběhu změn a návratů lze ilustrovat příslovím, které se v různých situacích a vztazích objevuje v komiksu hned několikrát: *Omnia mutantur, nihil interit* – všechno se mění, nic neumírá. Ovidiova věta¹⁴¹ má magickou platnost pro všechny postavy příběhu – Snem počínaje, bezejmenným snícím mužem ztraceným ve snech města (*Fables and Reflections*) konče.

IV. ZÁVĚR

Gaiman, podobně jako před ním mnozí jiní, nezapřeli autorskou vášeň pro popisování úskalí svého řemesla. Ano, skoro každý spisovatel rád píše o psaní.¹⁴² Jenže Gaiman šel o něco dál. Nepsal ani tak o psaní jako spis o vypravování. Protože sám je, jak si troufám tvrdit, víc vyprávěč než spisovatel v pravém slova smyslu. Sandman je o vyprávění příběhů a je naplněn všemi myslitelnými způsoby vyprávění: lidé vyprávějící příběhy, písaři příběhů, poslouchající příběhy, žijící v příbězích.¹⁴³ Sandman je příběh o jiných příbězích; kdyby existovalo jiné, vhodnější médium než komiks, jsem si jistý, že by se Sandman obešel úplně bez textu – vyprávěl by se, stejně jako se to dělávalo kdysi: u rodinných krbů a přátelských setkání.

Možná je na místě zmínit problematiku komiksu coby pseudoliterárního média. Obecně se veřejnost dělí na dva tábory, z nichž jeden mu literárnost neupírá, zatímco druhý ze zřej-

mých důvodů ano. Pro své potřeby operují s předpokladem, že komiks literární je, byť je jeho kategorie velice specifická a na své konkrétní zařazení možná ještě stále čeká. A pokud nic jiného, můžeme o Sandmanovi hovořit jako o „nejliterárnějším ze všech komiksů“.

Ohledně „komiksovosti“ Sandmana: zpočátku je velice zřejmé, že autor psal hlavně na objednávku vydavatele (DC Comics); objevují se postavy z jiných komiksů, vracejí se dávno zapomenutí hrdinové, v ději se prolínají zápletky z jiných sérií. Jak ale cyklus postupuje vpřed, tyto tzv. „crossovery“ se postupně vytrácejí tím víc, čím se Sandman stává svébytnějším a silnějším samostatným celkem. Od konce čtvrté knihy se zdá, že narážky mizí úplně. Nakonec se ale přece jen vrací v posledním díle, kdy na Morfeově pohřbu potkáme například Batmana, jak diskutuje s Clarkem Kentem (Superman). Osobně bych to ale chápal spíš jako vtip než jako vydavatelský požadavek.

Jelikož je médiem vyjma textu i obraz, je tomu přizpůsobena i skladba vět: jsou krátké, svižné a stručné. V bublinách není místo pro rozsáhlá souvětí, proto se delší celky rozdělují tečkou. Paradoxně to však textu nijak neubírá výpovědní hodnotu; poslání se naopak ještě koncentruje, zbaveno „balastu“ zbytečných slov. Jediné slovo podpořené vhodnou ilustrací dokáže někdy říci víc než rozsáhlý odstavec klasické prózy. V některých velice působivých pasážích se dokonce text neobjevuje vůbec. Zde už se ale skutečně dostáváme zcela mimo literaturu a pro popis musíme volit jiné prostředky.

Rozsáhlost díla (přes 2500 stran) téměř znemožňuje popsat jeho dramatickou stavbu. Autor neustále mění způsob i styl vyprávění, experimentuje nebo dokonce napodobuje archaické formy. Jako příklad může sloužit kniha *The Kindly Ones*, která se důsledně drží všech zásad i klíšé antické tragédie. Napříč sérií nalézáme retrospektivy, úvahy, filosofické pasáže, mozaikové náhledy, pohledy „blízkou i vzdálenou kamerou“, motivy pohádek, báji i pověsti, dlouhé pasáže ze Shakespeara, na jednom místě dokonce čistě prozaický text.¹⁴⁴ Časová souslednost, respektive dramatický oblouk a cesta hrdiny, se sice děje postupně, jak je nám odkrýváno, ovšem co do chronologie jednotlivých událostí někdy příliš nekoresponduje. Část příběhu, kterou čtenář vnímá jako konec a duchovní uzavření, se vlastně odehrála ještě dlouho předtím, než v prvním díle započalo příběhové drama. Na jiném místě se zase dozvídáme události, které se sice odehrály už během děje příběhu, ale které jsou pro nás stejně novinkou. Spousta věcí, které jsou v příběhu důležité a posunují jej dál, se odehrála mimo něj a my se o nich dozvídáme jen v náznacích nebo vůbec a musíme si je domýšlet.

138 GAIMAN, N. *The Wake*. s. 59

139 GAIMAN, N. *Brief Lives*. 7:14

140 GAIMAN, N. *Fables and Reflections*. s. 21

141 OVIDIUS. *Proměny*. 15:165

142 RAUCH, S. In *Search of the Modern Myth*. s. 118

143 Tamtéž

144 GAIMAN, N. *The Kindly Ones*. 6:10-17

Hlavním motivem, prolínajícím se Sandmanem skrz naskrz, je bezesporu spánek. Jednak je to hlavní podstata centrální postavy, jednak se kolem něj točí v podstatě všechny dějové linky vedlejších aktérů, kteří jsou nám představováni, jak neustále usínají a probouzejí se jako obyvatelé vlastních snových světů, jako snílci i snovní cestovatelé nebo jako ti, kteří sny tvoří skrz umění. Nic se neděje, aniž by to nemělo nějakou (alespoň vzdálenou) souvislost s říší mimo bdělé vědomí. Dalším motivem může být manipulace: Sen je vmanipulován do pozice vlastníka klíče od pekla, Loki unášá dítě a myslí si, že tím Snovi škodí, Fúrie vyrážejí na trestnou výpravu, zatímco Sen jenom tahá za nitky vedoucí k jeho vlastní smrti. Shakespeare píše hry, ale mluví skrze něj Sen. Zmínil jsem i možnost, že smrt Snu by mohl/a mít na svědomí Touha, pokud ovšem sám/sama nebyl do této pozice vmanipulován/a. V každý moment, na každé stránce je někdo někým nebo něčím ovládán. Mašinerie osudu se žene vpřed, aniž by většina aktérů měla možnost ji ovlivnit. Snad není příliš odvážné přirovnat Sandmana k dobře komponované a velice košaté tragédii.¹⁴⁵

Abych byl ve výčtu motivů kompletní, zmíním i často se opakující „tři ženy“, a vlastně úlohy ženských postav obecně. Co do motivů z nejvznešenějších, nelze opomenout božství a jeho sílu v závislosti na tom, kolik lidí je v něj ochotno uvěřit. Bohové se rodí a umírají, bohové sní a postupně stárnou. I oni, stejně jako všechno ostatní, se mění. Změna, kterou jsem si nechal úplně na konec, je ve své motivice tím, co celé dílo drží pohromadě. Transformace, smrt a vzkříšení v desítkách podob prostupují celým Sandmanem a formují jej do podoby, která, jak už jsem zmínil několikrát, ve světě komiksu nemá obdoby.

Jakub Guman
(bakalářská práce)

V. BIBLIOGRAFIE

Primární literatura

- GAIMAN, Neil. *The Sandman Vol. 1: Preludes and Nocturnes*. New York, 1993. ISBN-13: 978-1563890116
- GAIMAN, Neil. *The Sandman Vol. 2: The Doll's House*. New York, 1991. ISBN-13: 978-0930289591
- GAIMAN, Neil. *The Sandman Vol. 3: Dream Country*. New York, 1991. ISBN-13: 978-1563890161
- GAIMAN, Neil. *The Sandman Vol. 4: Season of Mists*. New York, 1994. ISBN-13: 978-1563890413
- GAIMAN, Neil. *The Sandman Vol. 5: A Game of You*. New York, 1993. ISBN-13: 978-1563890895
- GAIMAN, Neil. *The Sandman Vol. 6: Fables and Reflections*. New York, 1994. ISBN-13: 978-1563891052
- GAIMAN, Neil. *The Sandman Vol. 7: Brief Lives*. New York, 1995. ISBN-13: 978-1563891380
- GAIMAN, Neil. *The Sandman Vol. 8: Worlds' End*. New York, 1995. ISBN-13: 978-1563891717
- GAIMAN, Neil. *The Sandman Vol. 9: The Kindly Ones*. New York, 1996. ISBN-13: 978-1563892059

GAIMAN, Neil. *The Sandman Vol. 10: The Wake*. New York, 1997. ISBN-13: 978-1563892790

GAIMAN, Neil. *The Sandman: Endless Nights*. New York, 2004. ISBN-13: 978-1401201135

Sekundární literatura

BENDER, H. *The Sandman Companion: A Dreamer's Guide to the Award-Winning Comic Series*. Londýn, 2000. ISBN 1-56-389644-3

Bible svatá podle králického vydání. Praha, 1923

CAMPBELL, J. *Mýty západu: Představy o bozích v dějinách civilizace*. Praha, 2004. ISBN 80-7205-874-6

CAMPBELL, J. *Tisíc tváří hrdiny*. Praha, 2000. ISBN: 80-71783-54-4

DANTE, A. *Božská komedie: Peklo*. Praha, 1989.

Edda: Bohatýrské písně. Praha, 1942.

GAIMAN, N. *Kouř a zrcadla..* Praha, 2003, ISBN: 80-7332-035-5

JUNG, C.G. *Modern Man in Search of a Soul*, New York, 1933. ISBN 0-15-661206-2

JUNG, C.G., KERÉNYI, K. *Věda o mytologii*, Brno, 2004. ISBN 80-85880-32-6

MILTON. *Ztracený ráj*. In Josef Jungmann: *Překlady*. Praha, 1958

OVIDIUS. *Proměny*. Praha, 1942.

PROSECKÝ, J, et al. *Encyklopedie mytologie starověkého Předního východu*. Praha, 2003. ISBN 80-7277-188-4

RAUCH, S. *Neil Gaiman's The Sandman and Joseph Campbell: In Search of the Modern Myth*. Rockville, 2003. ISBN 1-592-24212-X.

SHAKESPEARE, W. *Bouře*. Praha, 1988.

SHAKESPEARE, W. *Sen noci svatojánské*. Brno, 2003. ISBN 978-80-7108-244-6

Slovník antické kultury. Praha, 1974

STURLUSON, S. *Edda: Sága o Ynglinzích*. Praha, 2003. .

ŠUST, M. *Slovník autorů anglo-americké fantastiky*, 1. díl. Plzeň 2003. ISBN 80-7193-144-6

The Sandman Papers. Seattle, 2006. ISBN-13: 978-1-56097748-3

WAGNER, H., GOLDEN, Ch., BISSETE, S.R., *Prince of Stories: The Many Worlds of Neil Gaiman*. New York, 2008, ISBN-13: 978-0-312-38765-5

ZAMAROVSKÝ, V. *Bohové a hrdinové antických bájí*. Praha, 2005. ISBN 80-7243-266-4

ZAMAROVSKÝ, V. *Bohové a králové starého Egypta*. Praha, 2003. ISBN 80-7243-194-3

Internetové zdroje

Historical figures. URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_characters_in_The_Sandman#Historical_figures>

¹⁴⁵ Zmiňuji se o tom již v kapitole *Smrt, transformace a vzkříšení*